

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Корпоративні фінанси»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «**Оподаткування банків у Німеччині та в Україні: порівняльна характеристика**»

здобувача Лапи Анни Віталіївни

Науковий керівник: кандидат економічних наук,
доцент кафедри корпоративних фінансів та
контролінгу
Шаховалова Є.О.

**Робота допущена до захисту перед
екзаменаційною комісією з атестації здобувачів
вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу: кандидат економічних наук,
професор Терещенко О.О. _____

Київ 2024

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 64 сторінок, 13 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 32 найменувань, 2 додатки.

«Оподаткування банків у Німеччині та в Україні: порівняльна характеристика»

Об'єктом дослідження виступає процес оподаткування банківських установ у Німеччині та в Україні.

Предметом дослідження є банківські системи та системи оподаткування банків, включаючи структуру оподаткування, основні види податків, які сплачують банки, а також їх вплив на функціонування банківського сектору та економіку загалом.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – аналіз системи оподаткування банків в Україні та Німеччині, визначення основних тенденцій та чинників, що впливають на діяльність банківських установ, а також оцінка ефективності управління банками в умовах економічної нестабільності та виявлення основних аспектів оподаткування банків в обраних країнах з метою ідентифікації схожих та відмінних підходів, а також визначення переваг та недоліків кожної системи.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити систему оподаткування банків в Україні, Німеччині, визначити ключові податки, ставки, пільги та специфічні регуляції, які впливають на банківську діяльність;
- провести порівняльний аналіз систем оподаткування банків у Німеччині та Україні, виявити основні відмінності та спільні риси;
- провести порівняльний аналіз фінансово-економічних показників банків України та Німеччини та дослідити, як різні практики оподаткування впливають на ці показники;
- оцінити, як система оподаткування в Україні впливає на фінансово-господарську діяльність ПриватБанку, аналізуючи ключові показники; та в Німеччині на фінансово-господарську діяльність Deutsche Bank, оцінюючи основні показники;
- визначити перспективи розвитку систем оподаткування банків в Україні та Німеччині, враховуючи сучасні економічні та політичні умови, а також глобальні тенденції у фінансовому секторі;
- розробити рекомендації щодо основних напрямків трансформації системи оподаткування банків в Україні з метою підвищення її ефективності та відповідності міжнародним стандартам.

Теоретична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість дослідження полягає у вдосконаленні наукових підходів до оцінки податкового навантаження банків. Практична значущість полягає у можливості застосування отриманих результатів для підвищення ефективності управління банками.

Рік виконання та захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Ключові слова: банківська система, податкове навантаження, порівняльний аналіз, податок, фінансово-економічні показники, податкові різниці.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1 Теоретичний аспект оподаткування банків	7
1.1 Система оподаткування банків в Україні.....	7
1.2 Система оподаткування банків в Німеччині.....	14
1.3 Порівняльний аналіз систем оподаткування банків в Україні та Німеччині.....	23
Розділ 2 Аналіз та оцінка оподаткування банків у Німеччині та в Україні ...29	
2.1 Порівняльний аналіз фінансово-економічних показників та практики оподаткування банків в Україні та Німеччині.....	29
2.2 Оцінка впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність ПриватБанку.....	36
2.3 Оцінка впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність Deutsche Bank.....	41
Розділ 3 Шляхи удосконалення системи оподаткування банків в Україні на основі досвіду Німеччини	47
3.1 Перспективи оподаткування банків в Україні та Німеччині за сучасних умов	47
3.2 Основні напрямки трансформування оподаткування банків в Україні.....	51
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах, коли економіка України нестабільна, важливого значення набуває належне податкове регулювання діяльності банківських установ. Оподаткування прямо впливає на чистий фінансовий результат діяльності банку. Збільшення податкового навантаження на банківські установи посилює кризу у банківській сфері. Україна, прагнучи вступити до Європейського Союзу та гармонізувати свою фінансову систему з європейськими стандартами, потребує розуміння оподаткування банків у країнах ЄС для вдосконалення власної системи та підвищення конкурентоспроможності банківського сектору. Ефективне оподаткування банків потребує збалансованого підходу, що забезпечує достатній рівень оподаткування для бюджетних потреб, не обтяжуючи банківські установи податковим тягарем, що може негативно вплинути на їхню діяльність та загальну економічну стійкість. Також важливо проаналізувати, як оподаткування впливає на фінансову стабільність банків та оцінити ризики пов'язані з цим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що питання оподаткування банківських установ є актуальним і висвітлюється у роботах багатьох українських та зарубіжних вчених. Зокрема, у роботах Хакенберга М., Грамліха Л., Крьонер І., Шмідта К., Мороза А.М., Савлук М.І., Боринських В.Д., Кравченко Н. Г. У наукових дослідженнях розглядаються основні проблеми та перспективи розвитку системи оподаткування банків в Україні та за кордоном. Однак, залишаються недостатньо дослідженими питання впливу змін у податковому законодавстві на фінансову діяльність конкретних банків та можливість імплементації зарубіжного досвіду у вітчизняну банківську систему.

Метою дипломної роботи є аналіз системи оподаткування банків в Україні та Німеччині, визначення основних тенденцій та чинників, що впливають на діяльність банківських установ, а також оцінка ефективності управління банками в

умовах економічної нестабільності. Та виявлення основних аспектів оподаткування банків в обраних країнах з метою ідентифікації схожих та відмінних підходів, а також визначення переваг та недоліків кожної системи.

У межах сформованої мети було поставлено та виконано наступні *завдання дипломної роботи*:

- дослідити систему оподаткування банків в Україні, включаючи основні податки, ставки, пільги та особливості їх застосування;
- проаналізувати систему оподаткування банків в Німеччині, визначити ключові податки, ставки, пільги та специфічні регуляції, які впливають на банківську діяльність;
- провести порівняльний аналіз систем оподаткування банків у Німеччині та Україні, виявити основні відмінності та спільні риси;
- провести порівняльний аналіз фінансово-економічних показників банків України та Німеччини та дослідити, як різні практики оподаткування впливають на ці показники;
- оцінити, як система оподаткування в Україні впливає на фінансово-господарську діяльність ПриватБанку, аналізуючи ключові показники;
- проаналізувати вплив системи оподаткування в Німеччині на фінансово-господарську діяльність Deutsche Bank, оцінюючи основні показники;
- визначити перспективи розвитку систем оподаткування банків в Україні та Німеччині, враховуючи сучасні економічні та політичні умови, а також глобальні тенденції у фінансовому секторі;
- розробити рекомендації щодо основних напрямків трансформації системи оподаткування банків в Україні з метою підвищення її ефективності та відповідності міжнародним стандартам.

Об'єкт дослідження – процес оподаткування банківських установ у Німеччині та в Україні.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів оподаткування банків та шляхи зниження податкового навантаження на них.

Методи дослідження. У ході написання дипломної роботи було використано велику кількість наукових методів та аналітичних інструментів, зокрема, у межах теоретичної частини роботи були використані переважно методи аналізу та синтезу, формалізації та узагальнення, індукції та дедукції, групування; в процесі проведення порівняльної характеристики були використані переважно порівняльний аналіз (порівняння основних аспектів оподаткування банків в обраних країнах з метою ідентифікації схожих та відмінних підходів), емпіричні методи (аналіз статистичних даних та фінансової звітності банків для оцінки впливу оподаткування на їхню діяльність та фінансову стійкість).

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість дослідження полягає у вдосконаленні наукових підходів до оцінки податкового навантаження банків. Методична значущість полягає у розробці рекомендацій щодо оптимізації податкового планування. Практична значущість полягає у можливості застосування отриманих результатів для підвищення ефективності управління банками.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти України та Німеччини, фінансова звітність банків, наукові праці українських та зарубіжних вчених, а також аналітичні матеріали.

Апробація матеріалів кваліфікаційної бакалаврської роботи: результати дипломної роботи були апробовані та знайшли схвальний відгук в процесі участі на «XXVI International scientific and practical conference «Theoretical and Practical Aspects of Modern research»» (5-7 червня 2024 р., м. Оттава, Канада).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У Розділі 1 розглянуто теоретичні аспекти оподаткування банків, зокрема правову базу та основні принципи, що регулюють оподаткування банківських установ в Україні та Німеччині, та здійснено порівняльний аналіз. Також

досліджено, які податки сплачуються банківськими установами, та які особливості ці податки мають відносно банківських операцій. У рамках дослідження порівнюються головні принципи та підходи до оподаткування банків.

У Розділі 2 проаналізовано основні показники діяльності банків, податкове навантаження на банки в Україні та Німеччині на макроекономічному рівні. Для обраних банків досліджено такі показники як: ключові фінансові результати, податковий вплив зміни тимчасових різниць «ПриватБанку», прибутку до оподаткування податку на прибуток підприємств та збору на солідарність та торгового податку «Deutsche Bank».

У Розділі 3 розписано детальний аналіз проблем, що виникають у зв'язку з оподаткуванням банків, а також розглядається можливі шляхи їх вирішення. Проведено SWOT-аналіз систем оподаткування. Також розглянуто перейняття досвіду Німеччини у сфері оподаткування банків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВ

1.1 Система оподаткування банків в Україні

Банки України є одним з ключових суб'єктів оподаткування країни, відіграючи важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та економічного зростання.

Суспільні відносини, які виникають у процесі оподаткування банківських установ регулюються Конституцією України, Законом України «Про банки і банківську діяльність», Податковим Кодексом України, указами Президента України, постановами Правління Національного банку України, наказами Державної податкової адміністрації України та іншими нормативними актами органів державної влади і управління.

Банки, завдяки своїй особливій податковій правосуб'єктності, можуть виступати у ролі різних учасників податкових відносин. Це означає, що вони можуть бути як платниками податків, так і податковими агентами, а також особами, які сприяють сплаті податків та зборів, і навіть державними органами у певних ситуаціях, що показано на рис 1.1. Таким чином, банки виконують різноманітні ролі в системі податкових відносин, яка об'єднує державні та недержавні суб'єкти.

Рисунок 1.1 – Роль банківських установ у податкових відносинах

Джерело: розроблено автором

Після огляду структури та функціонування банківської системи України, важливо розглянути й аспекти оподаткування, які стосуються діяльності банків та їх фінансових операцій. Інформація щодо оподаткування мають вирішальне значення для розуміння економічного контексту, у якому працюють банки та здійснюються їхні операції.

Оподаткування банків, згідно з 4 статтею Податкового Кодексу України [1] здійснюється на загальних принципах, а саме:

- загальність – банки, як суб'єкти господарювання, зобов'язані сплачувати податки та збори, які передбачені Податковим Кодексом України та іншими законами;
- рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до всіх банків при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів, незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності, місця походження капіталу;

- невідворотність відповідальності – банки підлягають відповідальності відповідно до законодавства у разі порушення податкового законодавства;
- презумпція правомірності рішень – вирішення ситуацій, коли закони трактуються неоднозначно, має здійснюватися на користь як банку, так і контролюючого органу;
- фіскальна доступність – належне встановлення податків та зборів з метою забезпечення балансу між витратами та надходженнями бюджету
- соціальна справедливість – встановлення податків та зборів, що відображають платоспроможність платників податків;
- економічність – система оподаткування банків має забезпечувати ефективне збирання податків, при цьому обсяг надходжень повинен перевищувати витрати на адміністрування податків;
- нейтральність – встановлення податків та зборів таким чином, щоб не впливати на конкурентоздатність банків на ринку;
- стабільність – забезпечення незмінності податків і зборів, і їх ставок, щонайменше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, а також податкових пільг протягом бюджетного року;
- рівномірність та зручність сплати – встановлення строків сплати податків і зборів виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для здійснення витрат та зручності їх сплати платниками;
- єдиний підхід – забезпечення єдиного підходу до встановлення податків та зборів – визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

Основними податками, які сплачуються банками в Україні та які будуть проаналізовані далі, є:

- податок на прибуток підприємства;
- податок на додану вартість;
- податок на доходи фізичних осіб;
- єдиний соціальний внесок;

- податок на нерухоме майно і тд.

Серед особливостей механізму оподаткування банківських операцій можна виділити те, що окремі операції звільняються від сплати податку на додану вартість. Для банків законодавство передбачає також додаткові пільги по сплаті податку з прибутку підприємств, що пов'язано з їх обов'язком формувати страхові резерви.

Банківські резерви – це кошти, які банки та інші кредитні установи зобов'язані депонувати в центральному банку для забезпечення частини своїх операцій відповідно до вимог обов'язкового резервування, і є частиною капіталу банку, призначеною для покриття кредитів, повернення яких може бути під загрозою [2, с. 76]. Обов'язкові резерви виконують роль забезпечення зобов'язань банків перед вкладниками, та слугують важелем впливу НБУ на грошово-кредитну систему країни. За структурою банківські резерви можна поділити на:

- резерви за активами (за фінансовими активами та за дебіторською заборгованістю за господарською діяльністю банку) [3, с. 152];
- резерви за пасивними операціями (за наданими фінансовими зобов'язаннями).

Порядок формування резервів за операціями банків встановлюється Положенням про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні [4]. «Обов'язковому резервуванню підлягають усі залучені банком кошти, за винятком коштів, що обліковуються на кореспондентських рахунках інших банків-резидентів, рахунках умовного зберігання інших банків-резидентів, рахунках коштів у розрахунках інших банків-резидентів, коштів, залучених від банків-резидентів у вигляді міжбанківських кредитів та депозитів, коштів, залучених від міжнародних фінансових організацій, а також коштів, залучених на умовах субординованого боргу» [4].

Згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність», а саме статтею 36: «Розмір відрахувань до резервного фонду має бути не менше 5 відсотків від прибутку банку до досягнення ними 25 відсотків розміру регулятивного капіталу банку. У разі коли діяльність банку може створювати загрозу інтересам

вкладників та інших кредиторів банку, Національний банк України має право вимагати від банку збільшення розміру резервів щорічних відрахувань до них.» [5]

Резерви відносяться до витрат банків, котрі суттєво впливають на фінансовий результат та на об'єкт оподаткування податком на прибуток. Далі більш детально проаналізуємо зміни в законодавстві стосовно оподаткування банківських установ.

За чинним законодавством, а саме ст. 134 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [1], об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств є «прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), на різниці, які визначені відповідними положеннями ПКУ.», це зображено у формулі 1.1.

$$\begin{aligned} \text{Об'єкт оподаткування} &= \\ &= \text{Фінансовий результат за МСФЗ} \pm \text{Податкові різниці} \end{aligned} \quad (1.1)$$

Податкові різниці, які є актуальними для банківських установ згідно з Податковим кодексом України та також прописані у додатку РІ до рядка 03 РІ Податкової декларації з податку на прибуток підприємств:

- різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів (стаття 138 розділу III ПКУ);
- різниці, що виникають при формуванні забезпечень (резервів) (стаття 139 розділу III ПКУ);
- різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій (стаття 140 розділу III Податкового кодексу України);
- сума витрат по нарахуванню роялті (підпункти 140.5.6 – 140.5.7 пункту 140.5 статті 140 розділу III Податкового кодексу України);

- різниці щодо операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів (підпункти 141.2.1-141.2.2 статті 141 розділу III Податкового кодексу України);
- сума сплачених платежів, внесків, премій за договором довгострокового страхування життя чи договором страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення (стаття 1231 розділу II Податкового кодексу України);
- сума перерахованої безповоротної фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг) особам, що не є платниками податку (крім фізичних осіб, які є платниками податку на доходи фізичних осіб), та платникам податку, які оподатковуються за ставкою 0 відсотків відповідно до пункту 44 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України (підпункт 140.5.10 пункту 140.5 статті 140 розділу III Податкового кодексу України).

Крім того були прийняті Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків» від 24.07.2009 р. № 1617-VI [6] та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» № 909-VIII від 24.12.2015 [7]. Ці документи внесли зміни до Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України, а також до Податкового Кодексу України та Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Основним мотивом прийнятих нормативно-правових актів є звільнення низки банківських операцій від оподаткування. Так, у Розділі V. «Податок на додану вартість» від 03.04.1997 р. № 168/97-ВР у ст. 197 «Операції, що звільнені від оподаткування» пункт 197.12 було доповнено абзацом другим згідно із Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» № 909-VIII від 24.12.2015 такого змісту [7]:

197.12. Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання майна, набутого ними у власність внаслідок

звернення стягнення на таке майно. Звільнення від оподаткування стосується тієї частини вартості майна, за якою воно було набуто у власність в рахунок погашення зобов'язань за договором кредиту (позики).

Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання майна, набутого ними у власність внаслідок звернення стягнення на таке майно. Звільнення від оподаткування стосується тієї частини вартості майна, за якою воно було набуто у власність в рахунок погашення зобов'язань за договором кредиту (позики) [7].

Також у ПКУ Розділ V. пункті 197 зазначено: «197.13. Звільняються від оподаткування операції банків з продажу (передачі) або придбання зобов'язань за депозитами (вкладами).» [7].

21.11.2023 р. було прийнято Закон України № 3474-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків» [8]. Законом № 3474-IX змінено підходи до оподаткування прибутку банків, зокрема переглянуто ставки податку на прибуток банків, а саме:

- встановлення за 2023 рік підвищеної базової ставки податку на прибуток у розмірі 50 відсотків (у тому числі для сплати авансових внесків при виплаті дивідендів), а починаючи зі звітних періодів 2024 року та у подальші роки базової ставки у розмірі – 25 відсотків (замість діючої на сьогодні базової ставки у розмірі 18 відсотків);
- заборона на врахування у 2023 році непогашених податкових збитків минулих років у зменшення об'єкту оподаткування з правом на таке врахування, починаючи зі звітних періодів 2024 року до повного їх погашення.

Положеннями внесеного Законом № 3474-IX, у п. 136.1-1 ст. 136 ПКУ, визначено види доходів, до яких застосовується базова (основна) ставка податку на прибуток у розмірі 25 відсотків, зокрема, при:

- оподаткуванні прибутку банку, визначеного відповідно до підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 ПКУ;

- оподаткуванні скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії банку, визначеного відповідно до статті 39-2 ПКУ;
- застосуванні положень пункту 57.1-1 статті 57 ПКУ до виплати дивідендів банками [1].

Також банками сплачується Податок на доходи фізичних осіб (далі ПДФО). ПДФО — це один із загальнодержавних податків. Регулює оподаткування ПДФО однойменний розділ IV Податкового кодексу. Ставка його в Україні є сталою та становить 18%. З початком російської збройної агресії у 2014 році, в Україні було запроваджено Військовий збір. Базою оподаткування даного податкового зобов'язання є суми нарахованого доходу. Ставка становить 1,5%.

Порядок нарахування, утримання та сплата ПДФО 2024 до бюджету містить стаття 168 ПК.

1.2 Система оподаткування банків в Німеччині

У німецькій системі оподаткування можна виділять 2 основні принципи оподаткування [9, с.1]:

1. принцип платоспроможності передбачає, що податковий тягар має розподілятися таким чином, щоб він відповідав економічним можливостям платника податків. Це означає, що особи або компанії з вищими доходами чи прибутками повинні сплачувати більше податків, ніж ті, що мають нижчі доходи чи прибутки;

2. принцип еквівалентності вимагає, щоб податки, які сплачує платник податків, були пропорційними державним послугам, якими він користується.

До основних податків, які сплачують банки (у Німеччині коректніше сказати кредитні установи), належать:

- податок на прибуток / корпоративний податок;
- торговельний податок;
- податок на додану вартість;
- податок на заробітну плату.

Оподаткування кредитних установ залежить насамперед від юридичної форми, в якій працює кредитна установа. Як корпорація у формі акціонерного товариства (AG) або товариства з обмеженою відповідальністю (GmbH), банк підлягає оподаткуванню корпоративним податком на прибуток підприємств (KSt) на свій дохід.

Командитні товариства з обмеженою відповідальністю (Kommanditgesellschaften auf Aktien, KGaA) сплачують податок на прибуток в тій мірі, в якій їхній прибуток припадає на учасників з обмеженою відповідальністю; їхні повні учасники (особисто відповідальні партнери) повинні сплачувати податок на прибуток (ESt) з належної їм частки прибутку [10, с.1].

Кооперативи, а також кредитні установи публічного права (державні банки), зокрема муніципальні ощадні банки, також є платниками податку на прибуток, оскільки вони є підприємствами комерційного характеру. Однак деякі кредитні установи з особливими завданнями звільняються від сплати податку на прибуток (§5 I № 2 KStG). У випадку товариств (повне товариство (OHG), командитне товариство (KG)) учасники сплачують податок на прибуток. Те саме стосується індивідуальних підприємців (Einzelkaufmann), оскільки їм дозволено займатися банківською діяльністю.

Банки в Німеччині сплачують податок на прибуток за встановленою законом ставкою. У Німеччині ставка податку на прибуток для банків, як правило, становить 15% (див. формулу 1.3), але можуть стягуватися додаткові збори, такі як збір на солідарність, який становив 5,5% від розрахованого корпоративного податку (див. формулу 1.4). Оподатковувана база визначається на основі фінансових результатів відповідно до німецьких загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (GAAP) з необхідними коригуваннями для цілей оподаткування [11].

Постійні різниці також відіграють певну роль у визначенні оподаткованого прибутку банків у Німеччині. Деякі витрати, наприклад, пов'язані зі стандартними представницькими витратами та витратами на персонал (наприклад, витрати на автомобілі та ресторани), не приймаються до податкових вирахувань. Крім того, не підлягають вирахуванню капітальні збитки за акціями.

Крім того, Німеччина пропонує систему податкових кредитів для уникнення подвійного оподаткування, зокрема, для дивідендів, отриманих корпоративними акціонерами. Ця система спрямована на те, щоб один і той самий дохід не оподатковувався як на рівні компанії, так і на рівні акціонера.

Вимоги абз. 7 § 8 b KStG та речення 5 і 6 абз. 3 § 40 EStG були скориговані з 1 січня 2017 року. Відповідно до цих змін, правила процедури часткового доходу та звільнення від оподаткування не застосовуються до акцій [12]:

- які входять до торгового портфеля кредитних установ та установ, що надають фінансові послуги, у розумінні § 340 e абз. 3 HGB;

- які повинні бути визнані оборотними активами в момент їх додавання до бізнес-активів фінансових компаній у розумінні KWG, в яких кредитні установи або фінансові компанії мають пряму або опосередковану частку понад 50%.

Це означає, що фінансові установи та фінансові компанії не можуть претендувати на звільнення від податку на прибуток та корпоративного податку при розподілі та реалізації описаних акцій, але, з іншого боку, вони можуть претендувати на капітальні збитки та часткові списання з цих акцій для цілей оподаткування [13].

Таким чином, податкові пільги, викладені в § 8b KStG, не поширюються на дивіденди та приріст капіталу, пов'язані з капітальними інвестиціями, включеними до вищезазначених пакетів акцій.

Оскільки § 8b абз. 7 KStG [11] повністю виключає застосування абзаців з 1 по 6, винятки щодо звільнення від оподаткування (наприклад, § 8b абз. 1 речення 2ff KStG) також не застосовуються. § 8b абз. 7 KStG також має пріоритет над § 8b абз. 4 KStG, який регулює податкові зобов'язання лише для дивідендів, що перебувають у вільному обігу. Дивіденди від акцій, на які поширюється дія § 8b(7)

KStG, як правило, завжди підлягають повному оподаткуванню. Однак, звільнення від оподаткування дивідендів може впливати з § 8b абз. 9 KStG.

У Німеччині банки, як і інші підприємства, сплачують податок на торгівлю, відомий як «Gewerbesteuer». Цей місцевий податок на бізнес накладається муніципалітетами і є значною частиною податкового ландшафту для банків, що працюють у країні.

Торговий податок розраховується на основі оподаткованого доходу компанії, який включає доходи від банківської діяльності, такі як процентні доходи, комісійні та інші потоки надходжень. Банки можуть вираховувати певні витрати, такі як процентні платежі та операційні витрати, зі свого оподаткованого доходу [14].

Ставка торговельного податку варіюється в різних муніципалітетах, кожен з яких має право встановлювати свою власну ставку в межах закону. Як правило, ця ставка становить від 3,5% до 4,0% від оподаткованого прибутку.

Банки, що працюють у Німеччині, повинні зареєструватися в місцевому податковому управлінні в муніципалітеті, де вони мають основне місце діяльності або філію. Вони зобов'язані подавати щорічні декларації з торгового податку, щоб звітувати про свій оподатковуваний дохід.

Торговий податок зазвичай поєднується з податком на прибуток підприємств на муніципальному рівні, а комбінована ставка називається «Hebesatz». Ця комбінована ставка варіюється залежно від муніципалітету і може суттєво впливати на загальну суму податкових зобов'язань банку.

Банки здійснюють щоквартальні платежі торгового податку, виходячи з оціночної річної суми податкових зобов'язань. Наприкінці фінансового року вони звіряють свій фактичний оподатковуваний дохід з розрахунковими платежами і вносять необхідні корективи.

Банкам важливо бути обізнаними щодо конкретних ставок та правил сплати торгового податку в муніципалітетах, де вони здійснюють свою діяльність, оскільки ці ставки можуть суттєво відрізнятись. Інформованість про місцеві правила оподаткування торгівлі та консультації з податковими фахівцями і

місцевими податковими органами можуть допомогти банкам забезпечити дотримання законодавства та оптимізувати свої податкові стратегії.

Відповідно до Європейської директиви про ПДВ (2006/112/ЄС), фінансові послуги в Німеччині, як правило, звільнені від ПДВ [15]. Це означає, що банки та фінансові установи мають обмежені права на відшкодування ПДВ і не можуть повністю відшкодувати ПДВ, сплачений за товари та послуги, які вони купують. Отже, ПДВ є витратами на рівні банку, пов'язаними насамперед з наданням фінансових послуг.

Основною причиною звільнення фінансових послуг від ПДВ є складність розробки механізму, який дозволив би постачальникам фінансових послуг розраховувати ПДВ без значних адміністративних витрат та значних юридичних і бухгалтерських складнощів. На відміну від нефінансових послуг, де додана вартість, як правило, визначається з чистої вартості товарів чи послуг, визначення та кількісна оцінка доданої вартості фінансових послуг на основі кожної окремої транзакції виявилася значним викликом.

У Німеччині такі операції зазвичай звільняються від сплати ПДВ [16]:

- надання кредитів та кредитних послуг банками, включаючи відсотки та інші супутні платежі;
- прийняття депозитів від клієнтів та управління депозитними рахунками;
- надання фінансових гарантій та послуг, пов'язаних з кредитуванням, включаючи оцінку кредитоспроможності та управління кредитами;
- послуги, пов'язані з валютними операціями, такі як обмін валюти та міжнародні грошові перекази;
- послуги, пов'язані з цінними паперами, інвестиційними фондами та управлінням активами, включаючи купівлю та продаж цінних паперів від імені клієнтів.

Внаслідок звільнення від ПДВ більшості своїх вихідних послуг банки в Німеччині сплачують ПДВ на товари та послуги, які вони купують, але не можуть повністю відшкодувати цей ПДВ, що призводить до виникнення витрат з ПДВ [16].

Як відомо, податок на додану вартість є податком для приватних, кінцевих споживачів у середині країни. Однак він не стягується зі споживачів, а сплачується податковій службі продавцями, які виставляють клієнтам рахунки з ПДВ, коли ті продають товари або виставляють рахунки за свої послуги.

Компанії отримують сплачений ПДВ як вхідний податок (Vorsteuer), відшкодований податковою службою.

Фінансові послуги звільнені від податку на додану вартість у Німеччині, як і в багатьох інших країнах, Україна в тому числі. Основним аргументом на користь такого звільнення від оподаткування є практична складність належного обліку бази нарахування ПДВ окремих фінансових послуг.

Кредитні установи в основному надають так звані «банківські операції» у значенні розділу 1 абзацу 1 речення 2 KWG, а також «послуги» у значенні розділу 1 абзацу 1а речення 2 KWG. Відповідно до положення розділу 4 № 8 UStG більшість банківських фінансових послуг звільнено від податку на додану вартість. В основному це операції, які виникають у зв'язку з наданням або посередництвом позик або законним платіжним засобом [17].

Подібним чином не оподатковуються продажі, які виникають в результаті операцій з чеками, дебіторською заборгованістю та комерційними паперами, а також продажі та посередництво в депозитних операціях і операціях з поточними рахунками, а також продажі від посередництва договорів заощаджень на будівництво та страхування.

Визначення бази нарахування ПДВ у фінансовому секторі є складним, оскільки більшість фінансових послуг компенсується не за рахунок прямо віднесених комісій, а за рахунок маржі, яка включається в процентні ставки, обмінні курси або страхові премії. Процентна маржа кредитної операції включає не лише непрямі ціни на банківську послугу надання кредитів, а й премії за ризик ліквідності та кредитоспроможності банку.

Закон про податок на додану вартість передбачає, що ПДВ банківських та інших фінансових послуг, як правило, має бути розділений на частину, яка дає власнику право відраховувати вхідний податок, і частину, яка не дає йому права

відраховувати його. Причиною такого поділу є те, що в Німеччині операції, які є звільненими від податку, в принципі не дають покупцеві права на вирахування податку на додану вартість. Проблеми з розподілом виникають, зокрема, тоді, коли існують вхідні операції, щодо яких з самого початку незрозуміло, чи слід їх відносити до операцій, які дають право на відрахування вхідного податку, і якщо так, то в якому обсязі. Щоб вирішити цю проблему на практиці, податкові органи Німеччини надали банкам і податковим аудиторам «банківські ключі (Bankenschlüssel)», які визначають різні критерії для розподілу сумнівних сум вхідного ПДВ.

Операції з грошовими коштами та капіталом, як правило, оподатковуються відповідно до абзацу 1 § 1 речення 1 UStG, але звільнюються від сплати ПДВ відповідно до § 4 № 8 UStG.

Операції, що не підлягають оподаткуванню як правило, не підлягають вирахуванню з податку на додану вартість відповідно до § 15 абз. 2 № 1 UStG. Відшкодування ПДВ, нарахованого на вхідні послуги, можна також вимагати для неоподатковуваних операцій, звільнених від оподаткування, за умови, що

- 1) вхідний податок пов'язаний з операціями, звільненими від оподаткування операціями з третіми країнами (§ 15 абз. 3 пп. 2b і 1b UStG) або
- 2) компанії, які здійснюють звільнені від оподаткування операції, обирають оподаткування ПДВ відповідно до § 9 (1) UStG.

Якщо здійснюються як звільнені від оподаткування, так і оподатковувані операції та/або як внутрішньокраїнні, так і операції з третіми країнами, то вирахуванню підлягає лише та частина сум вхідного податку, яка економічно пов'язана з операціями, що дають право на відрахування.

Частину, що не підлягає вирахуванню, можна визначити за допомогою відповідної оцінки (§ 15 абз. 4 речення 2 UStG). Таким чином, вирішальним фактором для відрахування сплаченого вхідного ПДВ є спосіб, у який вхідний ПДВ був економічно використаний для отримання вихідного ПДВ.

Ключ до вирахування вхідного податку на основі маржинального методу передбачає, що базою оподаткування для фінансових операцій є не обсяг операції,

а виключно послуга, надана клієнту, яка з боку суб'єкта надання фінансових послуг компанії з надання фінансових послуг або у відкрито визнаній винагороді (гонорарах чи комісійних), або у маржі, що генерується відповідним продуктовим/збутовим підрозділом (тобто доданої вартості), яку генерує відповідний продукт/сегмент продажів.

Для кредитного бізнесу, наприклад, пропонується, щоб різниця між процентними доходами та процентними витратами базувалася на середній процентній ставці згідно зі звітом про процентні доходи. Маржа має визначатися як для продажів, що підлягають вирахуванню вхідного податку, так і для продажів, що не підлягають вирахуванню вхідного податку, і включаються в ключ вирахування вхідного податку (*VSt Schlüssel*) наступним чином [див. формулу (1.2)]:

$$VSt\ Schlüssel = \frac{\text{Сума комісійних та маржі}}{\text{Сума всіх нарахувань та маржинальних часток}} \quad (1.2)$$

«Частки маржі» окремих бізнес-підрозділів і слід розуміти як умовні («скориговані») збори / продажі, які розраховуються наступним чином [див. формулу (1.3)]:

$$\text{Частка маржі}_i = \text{Маржа}_i \times \frac{\text{Обсяг транзакції, що підлягає вирахуванню}_i}{\text{Загальний обсяг транзакцій}_i} \quad (1.3)$$

Загальна сума вхідного податку, що підлягає вирахуванню (*Vorsteuer*), з урахуванням безпосередньо пов'язаних сум, визначених на попередніх кроках, розраховується наступним чином [див. формулу (1.4)]:

$$VSt = [VSt \textit{ Schl\u00fcssel} \times (VSt \textit{ \u0432\u0456\u0434 \u0437\u043c\u0456\u0448\u0430\u043d\u0438\u0445 \u043f\u0440\u043e\u0434\u0430\u0436\u0456\u0432})] \\ + [VSt \textit{ \u0449\u043e \u043f\u0456\u0434\u043b\u044f\u0433\u0430\u0435 \u043f\u0440\u044f\u043c\u043e\u043c\u0443 \u0432\u0438\u0440\u0430\u0445\u0443\u0432\u0430\u043d\u043d\u044e}]$$

(1.4)

Податок на заробітню плату (*Lohnsteuer*) нараховується відповідно від заробітку, внесків на приватне медичне страхування та страхування довгострокового догляду та призначеного податкового класу. Базова ставка податку на дохід фізичної особи коливається від 14-45% в залежності від розміру доходу. Найвищу ставку податку сплачують особи, які отримують дохід більше 274 612 євро [18].

У Німеччині виокремлюють 6 податкових класів, які залежать в першу чергу від сімейного стану працівника [19]:

- 1 податковий клас: неodrужений, одна робота, без дітей (неоподатковуваний мінімум 9984 євро у 2022 році);
- 2 податковий клас: одинока мати чи батько (неоподатковуваний мінімум 9984 євро у 2022 році);
- 3-5 податкові класи: подружні пари, залежно від заробітку батько (у 2022 році неоподатковуваний мінімум для 3 класу становив 19 968 євро; для 4 класу – 9 984 євро; для 5 класу – 1260 євро);
- 6 податковий клас: кілька робіт, які підлягають сплаті внесків на соціальне страхування (неоподатковуваного мінімуму не існує).

Схема виплат досить складна та заплутана. Податковий тягар на заробітню плату в Німеччині є високим у міжнародному порівнянні. Податки та збори впливають на дохід більше, ніж майже в будь-якій іншій промислово розвиненій країні.

Підсумовуючи, роль банків у системі оподаткування Німеччини дуже важлива і відіграє важливу роль у фінансуванні державного бюджету та підтримці фінансової стабільності. Автор виділяє деякі ключові пункти:

- банки в Німеччині сплачують податок на корпоративний прибуток зі свого прибутку. Цей податок є одним з основних джерел доходів для державного бюджету;
- банки включають податок на додану вартість у свої фінансові операції та послуги, які надають клієнтам. Цей податок є одним з основних джерел доходів для державного бюджету та сприяє збору коштів для інфраструктурних проектів і соціальних програм;
- уряд Німеччини може встановлювати спеціальні правила і податкові пільги для банків з метою регулювання фінансового сектору та стимулювання інвестицій у певні сектори економіки.

1.3 Порівняльний аналіз систем оподаткування банків в Україні та Німеччині

Українська та німецька системи оподаткування та бухгалтерського обліку демонстрували значні відмінності до кінця 2014 року. Зі змінами до Податкового кодексу, які набули чинності на початку 2015 року, українське податкове законодавство тепер повністю базується на господарському праві – за винятком кількох обмежених виправлень. Комерційний облік було запроваджено лише в 1999 році та значною мірою базується на міжнародних правилах бухгалтерського обліку.

Основою податку на прибуток (податок на прибуток відповідає німецькому корпоративному податку) є висновок комерційного права, відповідно до якого платники податку з обсягом продажів за попередній рік > 40 мільйонів гривень повинні, серед іншого, внести такі виправлення в результат комерційного права:

- амортизація;

- різні фінансові операції (наприклад: коригування вартості, обмеження процентів у розмірі 30% від чистих процентних витрат, якщо зовнішні позики від небанківських установ у 3,5 рази перевищують власний капітал (регулювання тонкої капіталізації));
- поставки товарів з країн з низьким рівнем оподаткування - 30% (за винятком звітності з трансфертного ціноутворення);
- поставки та послуги з і до партнерства з Німеччини (включаючи, зокрема, KG, OHG, GBR) - 30% (не застосовується, якщо можна підтвердити міжнародні трансферні ціни).

Оподаткування банків відображає складні взаємозв'язки між фінансовим сектором та державою. Україна та Німеччина являються представниками різних фінансових систем, тому порівняння їх систем оподаткування може пролити світло на ключові відмінності та спільні риси. У табл. 1.1 порівняно базові ставки основних податків, котрі сплачуються банками.

Таблиця 1.1 – Базові ставки податків

Податок	Україна	Німеччина
Податок на прибуток / корпоративний податок	Базова ставка для банків – 50%	Ставка може коливатися від 15% до 30%, залежно від обсягу прибутку та інших факторів
Податок на додану вартість	Базова ставка – 20%	Базова ставка ПДВ – 19%
Збір на солідарність	відсутній	5,5% від корпоративного податку
Торгівельний податок	відсутній	Ставка – 3,5%
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	18% бази оподаткування та 1,5% військового збору	Ставка податку змінюється залежно від податкового класу

*Джерело: складено автором

Найбільшою відмінністю є ставка корпоративного податку (податку на прибуток), адже 21.11.2023 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України № 3474-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків» [8]. Законом №

3474-IX змінено підходи до оподаткування прибутку банків, зокрема переглянуто ставки податку на прибуток банків, а саме:

- встановлення за 2023 рік підвищеної базової ставки податку на прибуток у розмірі 50 відсотків (у тому числі для сплати авансових внесків при виплаті дивідендів), а починаючи зі звітних періодів 2024 року та у подальші роки базової ставки у розмірі – 25 відсотків (замість діючої на сьогодні базової ставки у розмірі 18 відсотків);
- заборона на врахування у 2023 році непогашених податкових збитків минулих років у зменшення об'єкту оподаткування з правом на таке врахування, починаючи зі звітних періодів 2024 року до повного їх погашення.

У той час як у Німеччині ставка становить 15% та 5,5 % від корпоративного податку становить збір на солідарність.

До інших особливостей обох країн можна віднести:

1. Звільнення певних банківських операцій від корпоративного податку

Україна: Українська система податкового законодавства може передбачати звільнення певних банківських операцій від корпоративного податку згідно зі статтею 140 Податкового кодексу України [1].

Німеччина: В Німеччині також регульовані спеціальні правила щодо звільнення певних банківських операцій від корпоративного податку, як вказано в розділі 8 Абзац 3 Кодексу про корпоративний податок [11].

2. Особливості ПДВ

Україна: В принципі, збір ПДВ працює так само, як і в ЄС. Це означає, що оподатковується лише створена додана вартість, тож платником податку також є кінцевий споживач. В Україні ПДВ є однією з основних складових системи оподаткування, і банки підпадають під цей вид оподаткування за різними операціями, такими як видача кредитів, операції з платіжними картами та інші банківські послуги, згідно зі статтею 184 Податкового кодексу України [1]. Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання майна, набутого ними у власність внаслідок звернення стягнення на

таке майно. Звільнення від оподаткування стосується тієї частини вартості майна, за якою воно було набуто у власність в рахунок погашення зобов'язань за договором кредиту (позики) [7].

Також у ПКУ Розділ V. пункті 197 зазначено: «197.13. Звільняються від оподаткування операції банків з продажу (передачі) або придбання зобов'язань за депозитами (вкладами)» [7].

Загалом законодавство про податок з продажу в Україні дотримується того самого принципу, що й у ЄС, як зазначено вище.

Однак є деякі ключові відмінності:

- централізована онлайн реєстрація всіх операцій з ПДВ протягом 15 календарних днів;
- при одночасному оформленні рахунка-фактури та реєстрації в режимі онлайн потрібен авансовий платіж на спеціальний рахунок без подальших прав доступу, якщо немає доступного податкового кредиту або так званий віртуальний «овердрафт», що відповідає середньому «Платежі з ПДВ» за останні 12 місяців – вичерпано;
- відшкодування вхідного податку (зараз) працює, хоча й із деякими затримками. У попередні роки це рідко вдавалося в повному обсязі або, якщо так, то лише зі значним запізненням;
- із запровадженням нової системи адміністрування ПДВ, запровадженої з середини 2015 року, проблеми, пов'язані з відшкодуванням ПДВ, значно покращилися;
- щоб мати можливість зарахувати вхідний податок разом із ПДВ, що підлягає сплаті, необхідна так звана довідка про податок на продаж від постачальника, яка є обліковим документом, який необхідно видавати в електронному вигляді окремо для кожної поставки/послуги та вводити в центральний державна база даних компанією-емітентом. Однак ця централізована реєстрація ПДВ продовжує створювати проблеми для деяких компаній, оскільки реєстрація операцій з ПДВ перешкоджає з формальних причин, у

результаті чого відповідний вхідний податок не може претендувати на одержувач послуги.

Німеччина: У Німеччині також існують правила щодо оподаткування ПДВ, які можуть бути знайдені у розділі 1 Пункт 1 Закону про ПДВ [16], які є дуже схожі до українського податкового законодавства. Операції з грошовими коштами та капіталом, як правило, оподатковуються відповідно до абзацу 1 § 1 речення 1 UStG, але звільняються від сплати ПДВ відповідно до § 4 № 8 UStG.

3. Наявність торговельного податку

Німеччина: У Німеччині діє торговельного податку (Gewerbesteuer), який розраховується на основі оподаткованого доходу компанії, який включає доходи від банківської діяльності, такі як процентні доходи, комісійні та інші потоки надходжень. Банки можуть вираховувати певні витрати, такі як процентні платежі та операційні витрати, зі свого оподаткованого доходу [14].

Україна: В Україні не існує податку на торгівлю.

4. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)

Україна: Україна збирає ПДФО з фізичних осіб, які отримують доходи від банківських вкладів або інших фінансових операцій, згідно зі статтею 167 Податкового кодексу України [1]. ПДФО може бути утримуваний на рівні банку або сплачуватися самостійно фізичними особами. Крім податку на прибуток, з доходів фізичних осіб необхідно сплатити спеціальний військовий збір у розмірі 1,5%. Це стосується не лише доходів від найму, а й усіх доходів від приватних осіб, включаючи дивіденди та процентні доходи.

У разі податку на заробітну плату податковим боржником є компанія, тобто компанія повинна утримувати податок із заробітної плати та сплачувати його до податкової служби. Податок сплачується в день перерахування або зняття заробітної плати з банку для можливої готівкової виплати заробітної плати. Якщо зарплата не виплачена, підприємство все одно зобов'язане сплатити податок на прибуток не пізніше 20 числа наступного місяця.

Відповідно до закону, іноземні громадяни є податковими резидентами, якщо вони або мають постійне місце проживання, або центр особистого та економічного життя, або звичайне місце проживання (> 182 днів) в Україні.

Завдяки німецько-українській угоді про уникнення подвійного оподаткування (класична типова угода ОЕСР) резиденти Німеччини та України не повинні платити український податок на доходи за перебування в Україні до 182 днів, якщо в Німеччині існують трудові відносини. Навіть якщо ви перебуваєте в Україні довше, ніж 182 дні, податок на прибуток в Україні не сплачується, якщо центр вашого життя залишається в Німеччині - наприклад, тому що сім'я залишається в Німеччині.

Німеччина: У Німеччині існує система оподаткування доходів фізичних осіб, включаючи податок на заробітну плату (Lohnsteuer), який стягується від оплати праці працівників. Lohnsteuer є важливою складовою оподаткування і здійснюється на рівні роботодавця шляхом утримання заробітної плати працівників відповідно до податкових класів та ставок податку, встановлених у Законі про податок на заробітну плату (Einkommensteuergesetz) [18]. Податок на доходи фізичних осіб у Німеччині є складною та ретельно регульованою системою, яка враховує різні аспекти доходів працівників та їхніх особистих обставин.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВ У НІМЕЧЧИНІ ТА В УКРАЇНІ

2.1 Порівняльний аналіз фінансово-економічних показників та практики оподаткування банків в Україні та Німеччині

Ускладнює аналіз впливу податкового законодавства на умови діяльності банків той факт, що в Україні останнім часом спостерігається суттєва нестабільність у фінансово-кредитній системі. Велика кількість банків демонструє високі фінансові результати діяльності, проте згідно з табл. 2.1 за останні 5 років 12 банків припинило свою діяльність, а після початку повномасштабного вторгнення 17% банків, котрі склалися з 100% іноземного капіталу, припинили свою діяльність. У таких умовах вплив змін у податковому законодавстві на умови діяльності та податкове навантаження банків може мати непередбачувані наслідки.

У табл. 2.1. для прикладу розглянемо динаміку основних показників банківських установ за останні 5 років (за даними НБУ) [20].

Таблиця 2.1 – Аналіз основних показників діяльності банків у 2019-2023 рр., млн грн

Назва показника	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Кількість банків, які мають банківську ліцензію	75	73	71	67	63
<i>з них: з іноземним капіталом</i>	35	33	33	29	27
<i>у т. ч. з 100% іноземним капіталом</i>	23	23	23	22	19
Активи банків	1 493 298	1 822 841	2 053 232	2 351 678	2 942 806
Кредити надані клієнтам	1 033 430	960 597	1 065 347	1 036 213	1 024 852

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	539 466	791 373	829 887	1 022 658	1 466 400
Резерви за активними операціями банків	492 229	388 477	308 349	369 936	370 600
Капітал	199 921	209 460	255 514	215 840	296 797
з нього: статутний капітал	470 712	479 932	481 535	407 021	404 751
Зобов'язання банків	1 293 377	1 613 381	1 797 718	2 135 838	2 646 009
з них: у іноземній валюті	568 621	648 020	613 334	799 056	867 509
Кошти суб'єктів господарювання	498 157	646 491	758 434	889 526	1 260 155
Кошти фізичних осіб	552 115	681 892	726 898	933 240	1 084 281
Кошти небанківських фінансових установ	26 885	34 704	41 410	53 188	61 741
Рентабельність активів, %	4,26	2,44	4,09	1,04	3,38
Рентабельність капіталу, %	33,45	19,22	35,08	9,68	31,61

*Джерело: складено автором за даними НБУ [20]

За оцінками НБУ, станом на 31.12.2023 фінансовий результат роботи банків був додатнім – прибутки сягнули понад 86 млрд грн (табл. 2.2). За даними НБУ, доходи банківського сектору України зросли з 243 102 млн грн в 2019 році до 446 253 млн грн в 2023 році. Згідно з табл. 2.1 це зумовлено загальним зростання активності в банківському секторі, пов'язане зі збільшенням обсягу кредитування, активів та вкладення у цінні папери та довгострокові інвестиції (більше ніж у 2,5 рази у 2023, порівняно з 2019).

Також зросли витрати з 184 746 млн грн у 2019 році до 359 708 млн грн у 2023 році. Це може вказувати на збільшення витрат банків на операційні витрати, резервування, або на інші види витрат у зв'язку з розвитком бізнесу або змінами в регулятивному середовищі.

Чистий прибуток банків також мав коливання. Він зменшився у 2020 році (39 726 млн грн) порівняно з 2019 роком (58 356 млн грн), але потім зріс у 2023 році до 86 545 млн грн. Ці коливання можуть бути пов'язані з різними факторами, такими

як зміни геополітичної ситуації, відсоткових ставок, кредитних ризиків, рівня конкуренції тощо.

Таблиця 2.2 – Основні показники діяльності банків в Україні у 2019-2023 рр., млн грн

Назва показника	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи	243 102	250 171	273 863	357 549	446 253
Витрати	184 746	210 445	196 488	335 628	359 708
Чистий прибуток (збиток)	58 356	39 726	77 375	21 921	86 545

* Джерело: складено автором за даними НБУ [20]

Рисунок 2.1 надає ілюстрацію динаміки загального чистого прибутку українських банків протягом періоду з 2019 по 2023 рік. Графік показує зміни в чистому прибутку банків з року в рік, відображаючи тенденції у фінансових результатах українського банківського сектору протягом останніх п'яти років.

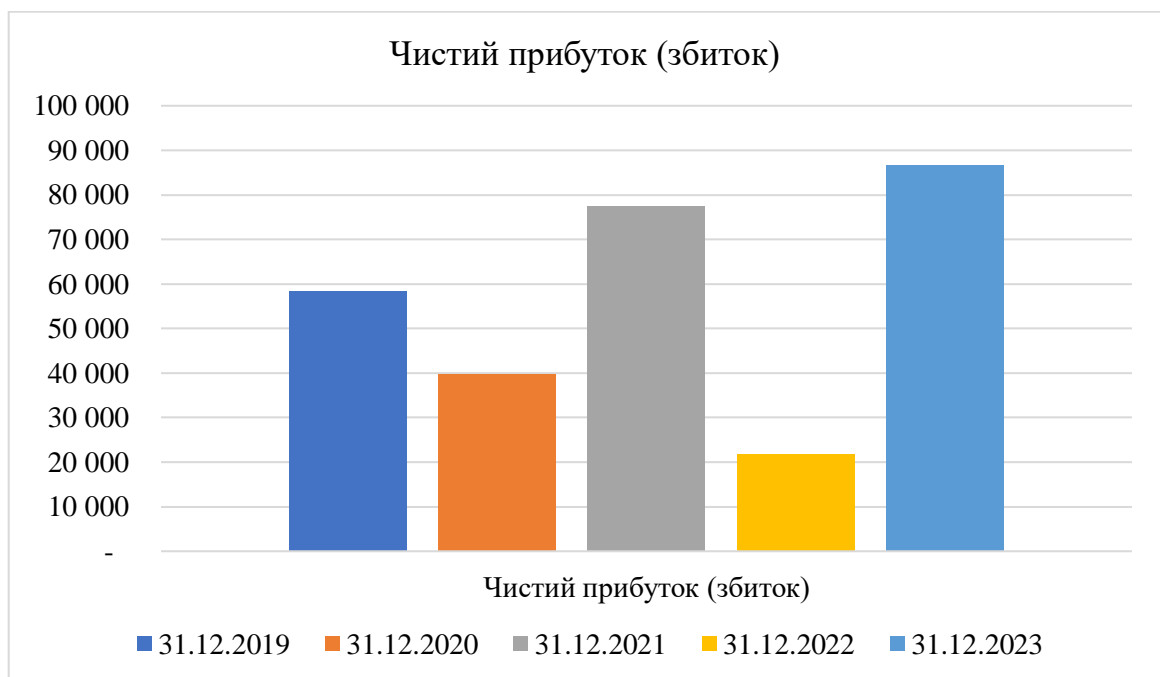

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягу чистого прибутку українських банків у 2019-2023 рр., млн грн

* Джерело: розроблено автором на основі даних НБУ [20]

Чистий прибуток платоспроможних банків України станом на 31.12.2023 становить рекордних 86,5 млрд грн, тоді як за аналогічний період 2022 року цей показник становив лише 21,9 млрд грн. Податок на прибуток у 2023 році становив 19 млрд грн проти 4,3 млрд грн минулого року. Проте після прийняття Закону № 3474-IX, про який я писала вище, ставку податку для звітного 2023 року було змінено на 50%, і банки повинні скоригувати вже сплачений податок на прибуток на дану ставку.

Згідно даних платформи "OpenDataBot" [21], за 2023 рік українські банки сягнули майже 160 млрд грн прибутку до оподаткування. Це майже вдвічі більше, ніж до початку повномасштабного вторгнення.

Банкам довелося сплатити податок, який становить майже половину загального прибутку – понад 73 млрд грн. Водночас прибуток все одно на 12 % більший, ніж станом на 31.12.2021, тоді 71 банк отримав прибуток 77,37 млрд грн (див. таблиці 2.1 та 2.2).

Для порівняння, у 2021 році податок, який був сплачений банками, становив у 12 разів менший: 6,37 млрд грн.

За підсумками 2023 року, найприбутковішим банком із великим відривом залишається ПриватБанк - 37,8 млрд грн, або 43,7% усього чистого прибутку банківської системи за цей період. Прибуток банку до оподаткування досяг 72,8 млрд грн, що більше ніж удвічі перевищує результат 2022 року. Прес служба банку відзвітувала, що «ПриватБанк» збільшив чистий портфель роздрібних кредитів на 39% до понад 60 млрд грн і чистий портфель кредитів для бізнесу на 23% до понад 30 млрд грн [22].

Згідно з результатами фінансової діяльності у 2023 році, ПриватБанк спрямував до державного бюджету суму в розмірі 35 мільярдів гривень у вигляді податку на прибуток. У попередні періоди, конкретно у 2021-2022 роках, банк передплатив ще 9,7 мільярда гривень податку одночасно з виплатою дивідендів. Більша частина чистого прибутку, відповідно до рішення акціонера, яким є Міністерство фінансів, також буде спрямована на виплату дивідендів, що означає додатковий приплив коштів до державного бюджету [22].

Ощадбанк у кінці 2023 року відзвітував: «Чистий прибуток після оподаткування становить 6,0 млрд грн – жодного разу у своїй історії Ощадбанк не мав такого значного фінансового результату.» [23].

«4,8 млрд грн чистого прибутку та 6,6 млрд грн податків і зборів задекларував Райффайзен Банк за 2023 рік. Український Райффайзен Банк завершив 2023 рік із чистим прибутком 4,8 млрд грн, що втричі більше за результат 2022 року, який складав 1,6 млрд грн.» - було оприлюднено на сайті банку [24].

Станом на 31.12.2023 у Німеччині діє 1 403 банки. Таблиця 2.7 показує, що кількість банків з банківською ліцензією в Німеччині зменшувалася протягом періоду з 31 грудня 2019 року до 31 грудня 2023 року, з 1 717 до 1 403.

Таблиця 2.7 – Динаміка кількості банків у Німеччині

Назва показника	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Кількість банків, які мають банківську ліцензію	1 717	1 679	1 519	1 458	1 403

* Джерело: складено автором за даними Statista [26]

Це може вказувати на процес консолідації в банківській галузі або на зміни у регулятивному середовищі.

На рисунку 2.2 зображено ринкові частки банківських груп за загальними активами станом на 2023 рік.

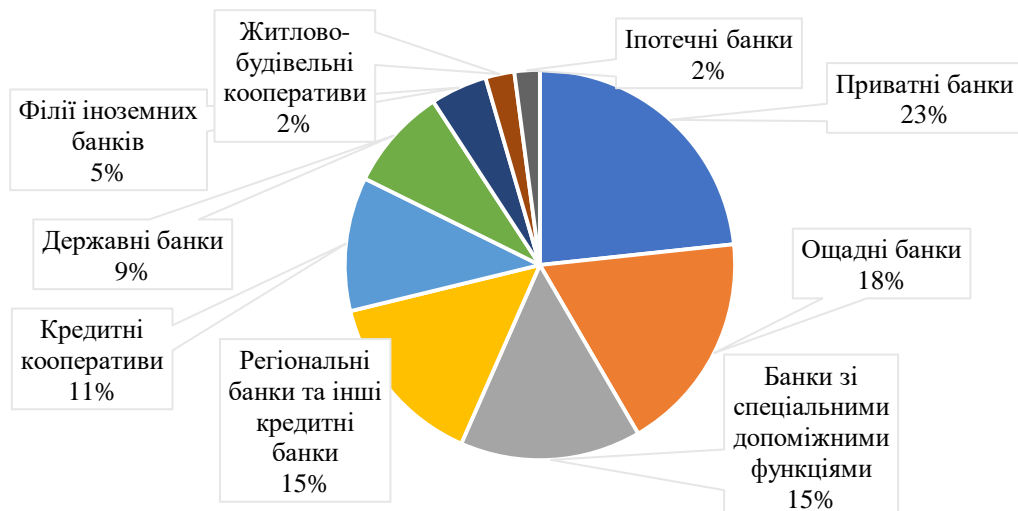

Рисунок 2.2 – Ринкові частки банківських груп Німеччини (за загальними активами) у 2023 році

* Джерело: складено автором за даними Statista [27]

Найбільші частки належать приватним банкам та ощадним касами, з 22,9% та 16,3% відповідно.

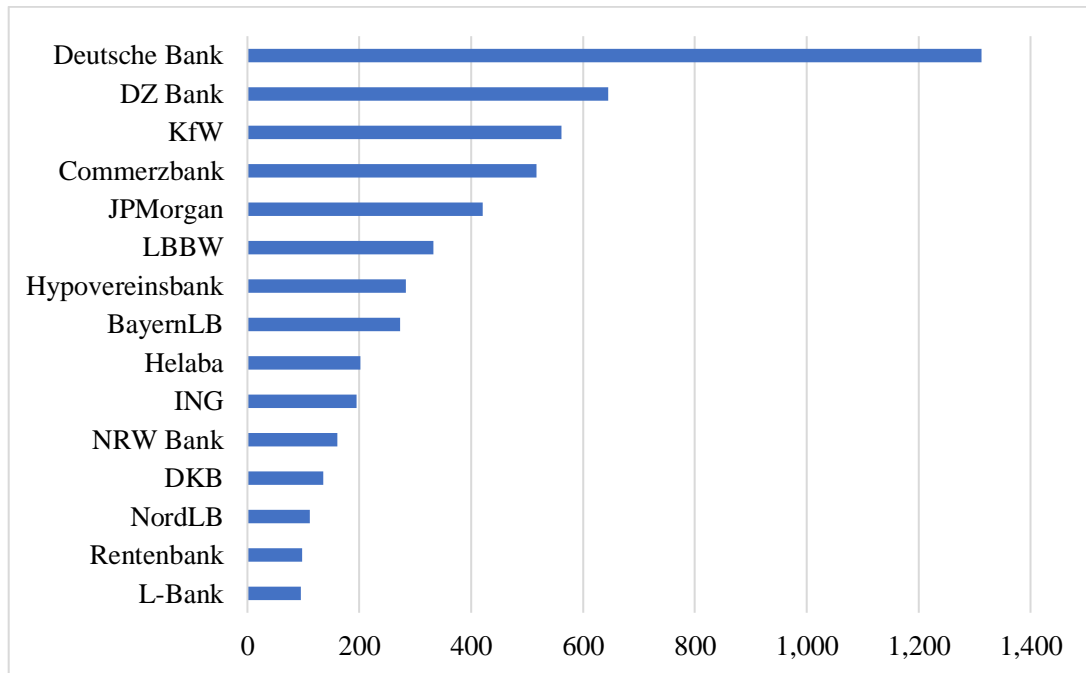

Рисунок 2.3 – Найбільші банки Німеччини за загальними активами у 2023 р., млрд євро

*Джерело: складено автором за даними Statista [28]

На основі рис. 2.3, даних про найбільші банки Німеччини за загальними активами у 2023 році, виявлено, що Deutsche Bank є найбільшим з активами в 1 312 млрд євро, значно перевищуючи активи інших банків. DZ Bank займає друге місце з активами 645 млрд євро, а KfW на третьому місці з 561 млрд євро. Commerzbank з активами 517 млрд євро знаходиться на четвертому місці, а JPMorgan, хоча і є іноземним банком, входить у топ-5 з активами в 421 млрд євро. Інші значні гравці включають LBBW (333 млрд євро), Нуровереїнсбанк (283 млрд євро), BayernLB (273 млрд євро), Helaba (202 млрд євро) та ING (195 млрд євро). До списку також входять NRW Bank (161 млрд євро), DKB (135 млрд євро), NordLB (112 млрд євро), Rentenbank (98 млрд євро) та L-Bank (95 млрд євро). Таким чином, німецький банківський сектор характеризується високою концентрацією активів у кількох найбільших банках, причому Deutsche Bank значно перевершує інші установи за розміром активів.

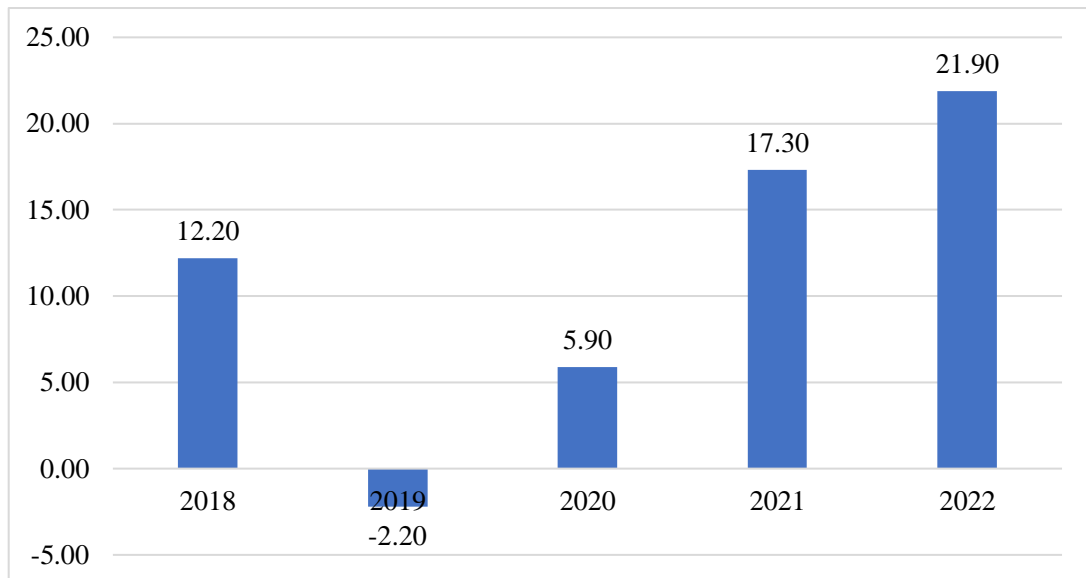

Рисунок 2.4 – Прибутки / збитки банків у Німеччині у 2018-2022 рр., млрд євро

* Джерело: складено автором за даними Statista [29]

Протягом 2018-2022 років банківський сектор Німеччини демонстрував як позитивні, так і негативні фінансові результати (див. рис. 2.4). У 2018 році прибуток становив 12,20 млрд євро, але в 2019 році банки зазнали збитків у розмірі -2,20 млрд євро. У 2020 році прибуток зріс до 5,90 млрд євро, а у 2021 році досягнув 17,30 млрд євро. У 2022 році прибуток зріс ще більше, до 21,90 млрд євро, що є найвищим показником за п'ять років, незважаючи на нестабільність всесвітньої економіки, у зв'язку з війною в Україні. Це свідчить про здатність банківського сектора Німеччини відновлюватися після збитків і стабільно покращувати свої фінансові результати, демонструючи ефективне управління та позитивний вплив економічної ситуації.

2.2 Оцінка впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність ПриватБанку

Аналіз фінансової звітності банків є важливим елементом оцінки їхньої фінансової стійкості та ефективності. Окрім цього, він дозволяє виявити вплив оподаткування на діяльність банків. У цьому аналізі я розглянула фінансову звітність одного з провідних банків України – ПриватБанку, з акцентом на вплив податкових зобов'язань на його фінансові показники [25].

ПриватБанк є одним з найбільших за розміром активів та обсягом операцій, та як я вже зазначала вище, є за підсумками 2023, найприбутковішим з банків України.

Баланс банку показує загальну вартість активів, зобов'язань та власного капіталу. Згідно з додатком А (табл. А.1) на кінець 2023 фінансового року ПриватБанк мав наступні ключові показники:

- активи: 680 008 млн грн;
- зобов'язання: 595 162 млн грн;
- власний капітал: 84 846 млн грн.

Співвідношення власного капіталу до активів становить 12,47%, що є добрим показником для банку і свідчить про достатній рівень капіталізації.

У таблиці 2.3 представлено, посилаючись на додаток А (табл. А.2), порівняльний аналіз фінансових результатів компанії за 2022 та 2023 роки. Зокрема, можна побачити значне збільшення прибутку до оподаткування у 2023 році, який склав 72 766 млн гривень у порівнянні з 34 672 млн гривень у 2022 році.

Таблиця 2.3 – Ключові фінансові результати «ПриватБанку» за 2022 та 2023 рр., млн грн

Назва показника	2023 рік	2022 рік
Прибуток до оподаткування	72 766	34 672
Податкові зобов'язання	35 001	4 474
Чистий прибуток	37 765	30 198

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [25] та додатку А

Податкові зобов'язання ПриватБанку за рік склали 35 млрд грн, що становить 48% від прибутку до оподаткування, порівняно з 4 474 тисячами гривень у попередньому році. Це суттєво зменшує чистий прибуток банку, знижуючи його в половину, до 37,8 млрд грн. Таким чином, податковий тягар має значний вплив на фінансові результати банку.

Таблиця 2.4 – Податкові витрати «ПриватБанку» за 2022 та 2023 рр., млн грн

Назва показника	2023 рік	2022 рік
Поточний податок	35 668	5 929
Відстрочений податок	(667)	(1 455)
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	35 001	4 474

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [25]

Відповідно до внесених змін до Податкового кодексу України, виданих у грудні 2023 року [8], ставка податку на прибуток банку була встановлена у розмірі 50% за рік, що закінчився 2023 року, та 25% для наступних років. У 2022 році більшість доходів банку оподатковувалися податком на прибуток за ставкою 18%.

Станом на 31 грудня 2023 року поточні податкові зобов'язання у сумі 35 001 мільйони гривень, як зазначено у таблиці 2.4, склалися з поточних податкових зобов'язань у сумі 35 757 мільйонів гривень зменшених на 667 мільйонів гривень авансового внеску з податку на прибуток (в т.ч. 167 мільйонів гривень авансового внеску, пов'язаних із виплатою дивідендів).

У таблиці 2.5 представлено деталізацію податкових витрат компанії за 2022 та 2023 роки. Прибуток до оподаткування у 2023 році становив 72 766 млн гривень, що значно перевищує аналогічний показник 2022 року – 34 672 млн гривень. Теоретична сума витрат за встановленою законом ставкою податку у 2023 році, яка складала 50%, дорівнює 36 383 млн гривень, тоді як у 2022 році при ставці 18% вона складала 6 241 млн гривень.

Податковий ефект включає різні коригування, такі як витрати, що не включаються до валових витрат (1 210 млн гривень у 2023 році проти 208 млн гривень у 2022 році), дохід, що не підлягає оподаткуванню (551 млн гривень у 2022

році), та витрати, визнані тільки для цілей оподаткування (1 716 млн гривень у 2023 році). Також включено зміни в невизнаних відстрочених податкових активах (1 087 млн гривень у 2022 році), зміни в оцінках, що стосуються попередніх років (204 млн гривень у 2023 році та 337 млн гривень у 2022 році), та зміна ставки податку (672 млн гривень у 2023 році). Загальні витрати на сплату податку у 2023 році склали 35 001 млн гривень, що значно перевищує 4 474 млн гривень у 2022 році.

Таблиця 2.5 – Деталізація податкових витрат «ПриватБанку» за 2022 та 2023 рр., млн грн

Назва показника	2023 рік	2022 рік
Прибуток до оподаткування	72 766	34 672
Теоретична сума витрат за встановленою законом ставкою (2023: 50%; 2022: 18%)	36 383	6 241
Податковий ефект статей, які не вираховуються для цілей оподаткування або не включаються до оподаткованої суми: - Витрати, що не включаються до валових витрат	1 210	208
- Дохід, що не підлягає оподаткуванню	-	(551)
- Витрати, визнані тільки для цілей оподаткування	(1 716)	-
Зміна в невизнаних відстрочених податкових активах	-	(1 087)
Зміни в оцінках, що стосуються попередніх років	(204)	(337)
Зміна ставки податку	(672)	-
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	35 001	4 474

*Джерело: складено автором за даними річного звіту [25]

Відмінності між правилами оподаткування в Україні та МСФЗ призводять до виникнення певних тимчасових різниць між балансовою вартістю активів та зобов'язань для цілей фінансового звітування та їхньою податковою базою. Податковий вплив зміни цих тимчасових різниць описаний далі у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Податкові різниці «ПриватБанку» за 2022 та 2023 рр., млн грн

Назва показника	1 січня 2023 рік	(Віднесено)/кредитовано на прибуток або збиток	Зміна ставки податку на прибуток або збиток	(Віднесено)/кредитовано безпосередньо на інші сукупні доходи	Зміна ставки податку на інші сукупні доходи	31 грудня 2023 рік
Податковий ефект тимчасових різниць, які зменшують суму оподаткування	4 457	(8)	673	196	-	5 318
За мінусом невизнаного відстроченого податкового активу	(3 002)	-	-	196	-	(3 198)
Визнаний відстрочений податковий актив	1 455	(8)	673	-	-	2 120
Податковий ефект тимчасових різниць, які збільшують суму оподаткування	(355)	2	-	239	(54)	(168)
Інвестиційні цінні папери за СВІСД	(215)	-	-	215	-	-
Чисте відстрочене податкове (зобов'язання)/актив	1 100	(6)	673	239	(54)	1 952

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [25]

На 1 січня 2023 року податковий ефект тимчасових різниць, які зменшують суму оподаткування, становив 4 457 млн гривень. До податкового ефекту тимчасових різниць, які зменшують суму оподаткування, ПриватБанк відносить:

- резерви під очікувані кредитні збитки за зобов'язаннями, пов'язаними з кредитуванням та резерви під юридичні ризики;
- податкові збитки перенесені на майбутні періоди;
- основні засоби - інші різниці (метод амортизації та визначення первісної вартості);

- інвестиційні цінні папери за СВІСД.

Протягом року ці різниці збільшилися на 673 млн гривень через зміну ставки податку і на 196 млн гривень через інші сукупні доходи, завершивши рік на рівні 5 318 млн гривень. Невизнаний відстрочений податковий актив зменшився на 3 198 млн гривень, в той час як визнаний відстрочений податковий актив зріс до 2 120 млн гривень.

Тимчасові різниці, які збільшують суму оподаткування, становлять 168 млн гривень, внаслідок змін у ставках і включення до сукупних доходів. До податкового ефекту тимчасових різниць, які збільшують суму оподаткування:

- інвестиційні цінні папери за СВІСД;
- основні засоби (переоцінка будівель);
- чисте відстрочене податкове зобов'язання;
- чисте відстрочене податкове (зобов'язання)/актив.

Інвестиційні цінні папери мали нульовий залишок на кінець року, після кредитування 215 млн гривень до інших сукупних доходів.

Загалом чистий відстрочений податковий актив/зобов'язання на 31 грудня 2023 року склав 1 952 млн гривень.

Для мінімізації податкових витрат ПриватБанк застосовує різні методи податкового планування:

- використання податкових пільг: банк активно користується наявними пільгами та звільненнями від податків;
- оптимізація структури доходів і витрат: банк розробляє структуру своїх операцій таким чином, щоб максимізувати ефективність з точки зору оподаткування;
- інвестиції в інновації та розвиток: вкладення коштів у технологічні проекти та розвиток нових послуг можуть знижувати оподатковуваний прибуток через амортизацію інвестицій.

Аналіз фінансової звітності ПриватБанку демонструє, що оподаткування суттєво впливає на його фінансові результати. Високі податкові зобов'язання

знижують чистий прибуток банку, змушуючи його вдаватися до різних методів податкового планування для мінімізації впливу податків. Загалом, ПриватБанк демонструє стійкі фінансові показники, що свідчить про ефективне управління фінансами та податковим навантаженням.

2.3 Оцінка впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність Deutsche Bank

У цьому аналізі розглянуто фінансову звітність найбільшого банку Німеччини – Deutsche Bank, з акцентом на вплив податкових зобов'язань на його фінансові показники [30].

Deutsche Bank є одним з найбільших банків Німеччини та світу за розміром активів та обсягом операцій.

Баланс банку показує загальну вартість активів, зобов'язань та власного капіталу. Згідно з додатком Б на кінець 2023 фінансового року Deutsche Bank мав наступні ключові показники:

- активи: 1 060 231 млн євро;
- зобов'язання: 1 016 679 млн євро;
- власний капітал: 43 552 млн євро.

Співвідношення власного капіталу до активів становить приблизно 4,1%, що є добрим показником для банку такого масштабу і свідчить про достатній рівень капіталізації.

Таблиця 2.8 надає порівняльний аналіз ключових фінансових результатів «Deutsche Bank» за 2022 та 2023 роки. Зокрема, в таблиці представлені показники прибутку до оподаткування, податкових зобов'язань і чистого прибутку в мільйонах євро за обидва роки.

Таблиця 2.8 – Ключові фінансові результати «Deutsche Bank» у 2022 та 2023 рр., млн євро

Назва показника	2023 рік	2022 рік
Прибуток до оподаткування	6 217	5 594
Податкові зобов'язання	787	(56)
Чистий прибуток	5 429	5 569

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [30]

Прибуток до оподаткування зріс з 5 594 млн євро у 2022 році до 6 217 млн євро у 2023 році. Податкові зобов'язання відповідно також зменшилися, з 1 895 млн євро у 2022 році до 736 млн євро у 2023 році, що може свідчити про зменшення оподатковуваної бази або зміни в податковому законодавстві чи структурі доходів.

Чистий прибуток знизився з 5 506 млн євро у 2022 році до 5 429 млн євро у 2023 році, через те що у 2022 році «Deutsche Bank» протягом року (щоквартально) передплатив надлишок податків, і після подання річних податкових декларацій отримав відшкодування – 56 млн євро.

Через особливості німецької податкової системи, у таблиці 2.9 я надала детальний розрахунок прибутку до оподаткування банку станом на 31 грудня 2023 року. Вона демонструє перехід від річного прибутку за комерційним балансом до кінцевого оподаткованого прибутку, враховуючи різні коригування, що впливають на оподаткування.

Таблиця 2.9 – Розрахунок прибутку до оподаткування «Deutsche Bank» станом на 31.12.2023 р., млн євро

Річний прибуток / збитки від реалізації продукції за звітом про прибутки та збитки на 31.12.2023	4 999,00
Вплив на прибуток через відхилення комеційного/податкового балансу (НВ/StB)	397,12
Податковий балансовий прибуток (згідно податкового балансу)	5 396,12
Бізнес-витрати, що не підлягають вирахуванню, відповідно до розділу 4, параграфа 5 EStG	
Не підлягаючі вирахуванню представницькі витрати	0,36
Пожертвування	2,10
Подарунки понад 35 євро	0,00

Продовження табл. 2.9

Проміжний підсумок	2,46
Податкові витрати, які не підлягають вирахуванню, відповідно до розділу 10 № 2 KStG і розділу 4, параграфу 5b EStG	
1. Корпоративний податок	
– Витрати/доходи за комерційним балансом	376,00
– Відхилення StB - НВ	15,00
	391,00
2. Збір на солідарність	
– Витрати/доходи за комерційним балансом	13,16
– Відхилення StB - НВ	0,83
	13,99
3. Торговий податок	
– Витрати/доходи за комерційним балансом	397,84
– Відхилення StB - НВ	16,10
	413,94
Проміжний підсумок	818,93
Дохід від підприємницької діяльності/загальна сума доходу	6 217,51
за вирахуванням остаточного відрахування збитків станом на 31 грудня 2023 року	0,00
Прибуток до оподаткування станом на 31 грудня 2023 року	6 217,51

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [30]

Річний прибуток / збитки від реалізації продукції за звітом про прибутки та збитки на 31.12.2023 склав 4 999 млн євро. Бізнес-витрати та податкові витрати не підлягають вирахуванню. Підсумок податкових витрат, які не підлягають вирахуванню: Загалом 821,39 млн євро.

Після врахування всіх зазначених коригувань, дохід від підприємницької діяльності або загальна сума доходу становить 6 217,51 млн євро. Оскільки остаточного відрахування збитків на 31 грудня 2023 року не було, оподатковуваний прибуток також складає 6 217,51 млн євро.

У Німеччині податки, які сплачуються на прибуток – корпоративний податок, збір на солідарність та торговельний податок. У таблицях 2.10 та 2.11 я зобразила, як відбувається розрахунок податкового тягаря. Цей розрахунок здійснюється на основі прибутку до оподаткування та відповідних тарифів оподаткування.

Таблиця 2.10 – Розрахунок податку на прибуток підприємств та збору на солідарність 2023 р., млн євро

Прибуток до оподаткування	6 217,51
Тарифне навантаження з податку на прибуток підприємств (15%)	932,55
Нарахований корпоративний податок	932,00
– за вирахуванням авансових платежів	(559,00)
Залишок тягаря сплати податку (+)/відшкодування податку (-)	373,00
База оподаткування для збору на солідарність	932,00
Тарифне навантаження зі збору на солідарність (5,5%)	51,26
– за вирахуванням авансових платежів	(30,75)
Залишок тягаря сплати податку (+)/відшкодування податку (-)	20,52

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [30]

Згідно з таблицею 2.10 «Deutsche Bank» має сплатити 373 млн євро корпоративного податку, та 20,52 млн євро збору на солідарність.

Таблиця 2.11 – Розрахунок торгового податку 2023 р., млн євро

Прибуток до оподаткування		6 217,51
– Доповнення, Розділ 8 GewStG		0,00
– Скорочення, Розділ 9 GewStG		0,00
Комерційний дохід		6 217,51
округлений комерційний дохід		6 200,00
– База оподаткування торговельним податком	3,5%	217,00
– Ставка податку для міста Франкфурт-на-Майні	460%	
Податок на торгівлю		998,20
– за вирахуванням авансових платежів		(604,00)
Залишок тягаря сплати податку (+)/відшкодування податку (-)		394,20

* Джерело: складено автором за даними річного звіту [30]

Згідно з таблицею 2.11 «Deutsche Bank» має сплатити 394,20 млн євро торгового податку.

За розрахунками у таблиці 2.12, «Deutsche Bank» повинен доплатити державній казні ще 787,72 млн євро. Цей розрахунок включає три основні складові податкового навантаження підприємства: корпоративний податок, збір на солідарність та податок на торгівлю:

- 1) податок до нарахування: це сума, яка повинна була б стягнутися з банку без врахування будь-яких передоплат. У цьому розділі вказані розрахункові суми для кожного з податків;
- 2) внесені передоплати: це сума, яку підприємство вже внесло у вигляді передоплати до нарахування податку. Вона включає суми, що вже сплачені підприємством як авансові платежі;
- 3) оплата (+) / повернення (-): цей рядок показує кінцевий результат оплати (або повернення) після врахування передоплат та розрахунку податкового тягаря. Позитивне значення вказує на те, що підприємство зобов'язане сплатити додаткову суму, як у 2023 році, тоді як від'ємне значення свідчить про повернення підприємству частини вже сплачених сум.

Таблиця 2.12 – Розрахунок загального податкового тягаря для 2023 р., млн євро

	Корпоративний податок	Збір на солідарність	Податок на торгівлю
Податок до нарахування	932,00	51,26	998,20
Внесені передоплати	559,00	30,75	604,00
Оплата (+) / Повернення (-)	373,00	20,52	394,20

*Джерело: складено автором за даними річного звіту [30]

Згідно з таблицями 2.8 та 2.12 витрати на податок на прибуток у 2023 фінансовому році склали 787 млн євро порівняно з податковими доходами у розмірі 64 млн євро у попередньому році.

Прибуток після сплати податків у 2023 фінансовому році склав 5,4 млрд євро порівняно з 5,6 млрд євро у попередньому році. Зниження прибутку після сплати податків пов'язане насамперед зі згаданими вище вищими витратами на податок на прибуток порівняно з 2022 роком, включаючи вищезгаданий податковий дохід від коригування оцінки відстрочених податкових активів наприкінці року.

Прибуток після сплати податків у 2022 фінансовому році склав 5,6 млрд євро порівняно з 2,5 млрд євро у 2021 році. Зростання прибутку після оподаткування зумовлене насамперед високими показниками прибутку в основних сферах діяльності, зниженням непроцентних витрат і вищезгаданим податковим доходом

від коригування оцінки відстрочених податкових активів наприкінці року. Це було частково компенсовано збільшенням резервів під ризики в кредитному бізнесі.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ

3.1 Перспективи оподаткування банків в Україні та Німеччині за сучасних умов

Система оподаткування банків в Україні стикається з рядом значних проблем, які впливають на ефективність функціонування банківського сектору та в цілому на економіку країни.

Перш ніж перейти до визначення проблем, я провела SWOT-аналіз систем оподаткування України та Німеччини, які можна побачити нижче на рис. 3.1 та 3.2.

Порівняльний аналіз SWOT-аналізів систем оподаткування України та Німеччини, зображені на рис. 3.1 та 3.2, вказує на декілька ключових відмінностей та подібностей між ними.

Рисунок 3.1 – SWOT-аналіз системи оподаткування України

*Джерело: складено автором

Згідно з проведеним SWOT-аналізу у рис. 3.1, сильною стороною у системі оподаткування України виділяється потенційність для державного бюджету та можливість впливу на стабільність фінансової системи. У той же час, слабкою стороною є те, що Україна стикається з ризиком капіталовідтоку через високі ставки податків та нерівністю у податковому навантаженні. Україна має можливість для проведення реформ оподаткування та стимулювання інновацій. Для України найбільшими загрозами є політична нестабільність та міжнародний фінансовий тиск.

Рисунок 3.2 – SWOT-аналіз системи оподаткування Німеччини

*Джерело: складено автором

Натомість, що стосується німецької системи оподаткування, то згідно з SWOT-аналізом на рис. 3.2, Німеччина відзначається стабільною фінансовою системою та підтримкою уряду для фінансових інститутів. У той же час існує проблема високої конкуренції та потенційних ризиків зі сторони зовнішніх ринків. Наявні можливості для міжнародної експансії та реагування на потенційні ризики

у зовнішніх ринках. У Німеччині виникає небезпека змін у фінансовому регулюванні та податковій політиці, а також ризики відсутності ліквідності.

У цілому, хоча обидві країни мають свої переваги та недоліки, але система оподаткування Німеччини, хоч і є складною та регульованою різними законами та постановами, проте відзначається більшою стабільністю та підтримкою від уряду, що створює сприятливіші умови для розвитку бізнесу та приваблення інвестицій. Україна має потенціал для реформ та стимулювання економічного зростання, але у той же час стикається з внутрішніми та зовнішніми викликами, які можуть ускладнити цей процес.

Однією з основних проблем системи оподаткування банків в Україні є непрозорість та складність податкового законодавства, що створює ускладненість у розумінні та виконанні податкових обов'язків банками. Це може призводити до помилок у розрахунках податків та витрат на юридичних консультантів для визначення правильної відповідності податковим нормам.

Ще однією серйозною проблемою є високі податкові ставки, які накладаються на банківський сектор. Високі податкові тягарі зменшують прибутковість банків та знижують їхню конкурентоспроможність порівняно з іншими країнами. Це може призводити до втрати інвестицій та зменшення доступності кредитування для підприємств та населення.

Як було вже мною раніше зазначено у розділі 1, законом України № 3474-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків» змінено, і за результатами податкового (звітного) 2023 року базова (основна) ставка податку на прибуток підприємств для цілей оподаткування прибутку банків, а також для застосування щодо банків положень п. 57.1-1 ст. 57 ПКУ становить 50 відсотків [8].

Сума податку на прибуток підприємств за 2023 рік за ставкою 50 відсотків визначається за звітний період – 2023 рік у Декларації з податку на прибуток підприємств. Нарахування та сплата грошового зобов'язання з податку на прибуток підприємств за попередні податкові (звітні) періоди 2023 року (квартал, півріччя та три квартали) за базовою (основною) ставкою, що діяла до набрання чинності

Законом № 3474-IX, тобто 18 відсотків, не є порушенням правил нарахування та сплати грошового зобов'язання з податку на прибуток підприємств.

За результатами податкового (звітного) 2023 року банки:

- не застосовують положення, передбачені п.п. 140.4.4 п. 140.4 ст. 140 ПКУ;
- не зменшують фінансовий результат до оподаткування на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років.

На мою думку, це є досить сумнівними змінами, адже за статтею 4 ПКУ «Основні засади податкового законодавства України» зазначено, що податкове законодавство України ґрунтується на певних принципах, і у пункті 4.1.2. написано: «рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расових, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу» [1].

Крім того, важливо врахувати, що банківська сфера вже зазнає значних тиску і викликів, зокрема через нестабільність економічної ситуації та регулятивні зміни. Застосування такої високої ставки податку може підірвати фінансову стійкість банків та обмежити їхню можливість забезпечувати кредитування та інші фінансові послуги, що є важливими для економічного зростання та розвитку.

Журналіст «Економічної правди» Ярослав Вінокуров отримав коментарі банкірів, стосовно запровадження підвищеної ставки на податок на прибуток. Як зазначив пан Вінокуров у своїй статті більшість ставиться з розумінням до підвищення, адже триває повномасштабна війна [31].

Проте в той же час банкіри занепокоєні тим, що з 2024 ставка податку для банків підвищується до 25%, коли для інших суб'єктів господарювання – 18%. Так під час інтерв'ю Ярослава Вінокурова з головою правління ПУМБ Сергієм Черненко, останній зазначив [31]: «Пропозицію про підвищення податкової ставки до 25% на постійній основі ми вважаємо дискримінаційною і не розуміємо її логіки. Ми не підтримували цю ідею із самого спочатку. На попередньому обговоренні ми

були готові прийняти підвищення податків до 36% на наступні два роки або до кінця воєнного часу.»

Найгостріше у інтерв'ю для журналу «Економічна правда» відреагував Олег Гороховський, співзасновник «monobank» [31]: «Я прекрасно розумію необхідність пошуку додаткових джерел для покриття дефіциту бюджету. Однак метод, який запропонував Мінфін та підтримав профільний комітет, викликає шок. Цей шок не стільки від суми, яку необхідно доплатити, скільки від інструменту, який не має аналогів у світовій практиці, суперечить Конституції та основам Римського права. Закон не може мати зворотної сили. Це правове свавілля».

Крім того, існують проблеми з податковими стимулами та пільгами для банківського сектору, які можуть бути недостатньо привабливими для залучення інвестицій та розвитку. Наприклад, обмеженість або нечіткість умов для отримання податкових пільг може зменшувати зацікавленість банків у використанні цих можливостей.

На сьогоднішній день проблеми практичного впровадження оподаткування продажів фінансових послуг не вирішені задовільним чином, тому більшість фінансових послуг продовжують звільнятися від податку з продажів.

3.2 Основні напрямки трансформування оподаткування банків в Україні

Система оподаткування є одним з ключових елементів економічної політики будь-якої країни, впливаючи на функціонування банківської системи, її стабільність та розвиток. На фоні цього варто розглянути досвід країн з розвинутою банківською системою, таких як Німеччина, для ідентифікації шляхів удосконалення системи оподаткування банків в Україні.

Вирішенням проблем, які є сьогодні у сфері оподаткування банків, може стати врегулювання українського податкового законодавства. Німеччина відома

своєю системою оподаткування, яка, хоча й має велику кількість податкових норм, але водночас є відносно прозорою та простою для розуміння.

Україна може взяти до уваги цей аспект і спростити своє податкове законодавство, уніфікувати податкові ставки та процедури. Це зменшить витрати на юридичні консультації та уникнення помилок у розрахунках податків, що може зменшити податкові навантаження на банківські установи та стимулювати їхні інвестиційні можливості.

Також однією з основних причин, що зумовлює конкурентоспроможність банківської системи, є рівень податкових ставок. Німеччина встановлює помірні ставки оподаткування для банків, а не підвищує їх тільки для банків, як було зроблено у 2023 році в Україні. Підвищення ставки може сприяти тому, що банки будуть намагатися приховувати свої доходи, аби знизити податкове навантаження, та залученню інвестицій та підтримці кредитування. Україна може розглянути можливість зниження податкових ставок для банків з метою стимулювання розвитку фінансового сектору та залучення інвестицій.

Водночас, важливо, щоб податкові заходи, що застосовуються до банківської діяльності, не лише не підточували фінансову міцність банків, особливо малих, а й сприяли запобіганню розширенню монополізації у банківській сфері. Це важливо, оскільки зростання монополізації у банківському секторі створює передумови для перекладання податкового тягара на клієнтів через збільшення відсоткових ставок за користування кредитами, зниження ставок на депозити, введення вищих комісійних тарифів і т.д.

Німеччина активно застосовує податкові стимули для підтримки інвестицій та розвитку економіки. Україна може вивчити цей досвід та впровадити податкові пільги для банків, які активно інвестують у розвиток малого та середнього бізнесу, високотехнологічних індустрій та інноваційних проектів. Це стимулюватиме банківську систему до активнішої підтримки реального сектору економіки та сприятиме її сталому розвитку [32].

Наступним кроком у вдосконаленні системи оподаткування банків України, є тісно пов'язана з попереднім – встановлення оптимального рівня податкового

навантаження. Розробка такої моделі дозволить банку оцінити ефективність податкового менеджменту і допоможе державі виявити банки, які потребують більш детального податкового контролю та регулювання. Крім того, це сприятиме збереженню оптимального балансу між банками, які сплачують податки, та потребами держави.

Розглянемо на прикладі ПриватБанку та німецької системи оподаткування, як завдяки імплементації закордонного досвіду можна знизити податкове навантаження на Приват Банк. Для цього слід розглянути можливості використання різних податкових пільг та механізмів оптимізації, які доступні в німецькій податковій системі.

У Німеччині існують різні податкові пільги та звільнення, які можуть зменшити загальне податкове навантаження. Деякі з них:

- прискорена амортизація основних засобів може зменшити оподатковуваний прибуток;
- пільги на інвестиції в певні активи або інновації можуть зменшити оподатковуваний прибуток;
- можливість переносу збитків минулих років на майбутні періоди для зменшення оподаткованого прибутку;
- створення дочірніх компаній у країнах з нижчим податковим навантаженням. Включення дочірніх компаній у країнах з вигіднішою податковою системою може знизити загальне податкове навантаження. Найчастіше німецькі компанії маю дочірні компанії у Люксембурзі;
- використання угоди про уникнення подвійного оподаткування може зменшити або усунути податкові зобов'язання на доходи, отримані за кордоном;
- дослідницькі та інноваційні витрати можуть бути компенсовані через податкові кредити;
- інвестиції в екологічні та стійкі проекти можуть отримати податкові пільги.

Якщо ПриватБанк інвестує в інноваційні проекти, він може скористатися податковими кредитами на дослідження та розробки. Припустимо, що банк

витрачає 20 млн грн на інноваційні проекти, і ці витрати можуть бути компенсовані через податкові кредити на 50% (10 000 млн грн). Це зменшить оподатковуваний прибуток банку на 5 млн грн, що знизить його податкове навантаження на:

Податкове навантаження = 72 766 млн грн * 50% = 31 383 млн грн

Загальне зниження податкового навантаження = 31 383 млн грн - 10 000 млн грн = 21 383 млн грн

Таким чином, використання податкових кредитів на інновації може зменшити загальне податкове навантаження на ПриватБанк на 10 000 млн грн.

Застосування різних податкових пільг, оптимізація корпоративної структури, використання міжнародних податкових угод, податкових кредитів може значно знизити податкове навантаження на ПриватБанк за умов оподаткування, що діють у Німеччині.

Узагальнюючи, з урахуванням особливостей діяльності вітчизняних банків та їхнього правового середовища, а також з використанням німецького досвіду, можна висунути наступні пропозиції щодо вдосконалення системи оподаткування банків.

Крім того, потрібно врегулювати ставку податку на прибутку для банків, адже як я зазначала у розділі 3.1, можна прослідкувати певну дискримінацію, адже не тільки банки мають високі прибутки. Всі бізнеси мають бути рівними перед законом.

В сучасних умовах впровадження запропонованих змін до діючого законодавства сприятиме вдосконаленню механізму оподаткування діяльності банків. Це сприятиме покращенню їх фінансової стійкості, узгодженню умов оподаткування між банками та іншими суб'єктами господарювання, збільшенню надходжень до бюджету, а також допоможе вирішити суперечності між нормами різних законодавчих документів.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши та порівнявши досвід оподаткування корпорацій у Німеччині та Україні, можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. На основі вивчення системи оподаткування банків в Україні виділено, що система оподаткування банків в Україні включає податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ) та податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Ставка податку на прибуток для банків у 2023 році становить 50%, починаючи з 2024 року – 25%, а ПДВ – 20%. Для банків передбачені певні пільги та специфічні правила щодо оподаткування фінансових операцій. Чинна система є досить складною, що створює виклики для банків у контексті дотримання податкових вимог та оптимізації податкових зобов'язань.

2. На основі вивчення системи оподаткування банків в Німеччині виявлено, що у Німеччині банки підлягають оподаткуванню корпоративним податком зі ставкою 15% та торговельним податком, ставка якого залежить від місця розташування банку. Також існує солідарний податок на доходи у розмірі 5.5% від корпоративного податку. Німецька система оподаткування більш стабільна та передбачувана, що полегшує процес податкового планування для банків.

3. Провівши порівняльний аналіз систем оподаткування банків в Україні та Німеччині систематизовано, що основними відмінностями між системами оподаткування є різні ставки корпоративного податку та наявність торговельного податку в Німеччині. Українська система є складнішою з точки зору дотримання вимог, тоді як німецька система забезпечує стабільніші умови для банків. Вплив оподаткування на банківську діяльність значно відрізняється через різні підходи до пільг та регуляцій.

4. Здійснивши порівняльний аналіз фінансово-економічних показників та практики оподаткування банків в Україні та Німеччині виявлено, що фінансово-економічні показники банків України та Німеччини значно відрізняються через

різні економічні умови та системи оподаткування. Німецькі банки демонструють вищу стабільність та прибутковість, що частково пояснюється сприятливішими умовами оподаткування. В Україні банки змушені більше уваги приділяти оптимізації податкових зобов'язань.

5. Провівши оцінку впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність ПриватБанку визначено, що оподаткування суттєво впливає на фінансово-господарську діяльність ПриватБанку, зокрема на його прибутковість та ліквідність. Високі ставки податків та складність податкового законодавства змушують банк значні ресурси спрямовувати на податкове планування та дотримання вимог.

6. Провівши оцінку впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність Deutsche Bank, ідентифіковано, що Deutsche Bank має більш сприятливі умови оподаткування, що дозволяє банку краще планувати свої фінансові потоки та забезпечувати стабільну прибутковість. Німецька система оподаткування сприяє створенню стабільних умов для розвитку банківського сектору, впроваджуючи велику кількість пільг та можливостей знизити податковий тягар.

7. Визначивши перспективи розвитку систем оподаткування банків в Україні та Німеччині, враховуючи сучасні економічні та політичні умови, а також глобальні тенденції у фінансовому секторі, визначено, що перспективи будуть значною мірою залежати від економічних та політичних умов. В Україні необхідно спростити систему оподаткування та створити більш передбачувані умови для банків. У Німеччині система вже є досить ефективною, проте можлива подальша оптимізація податкових ставок та пільг.

8. Розробивши рекомендації щодо основних напрямків трансформації системи оподаткування банків в Україні з метою підвищення її ефективності та відповідності міжнародним стандартам, виявлено, що основними напрямками трансформації системи оподаткування банків в Україні мають стати спрощення податкового законодавства, зниження податкових ставок та впровадження стимулюючих пільг. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських банків та залученню іноземних інвестицій у банківський сектор.

Таким чином, вивчення систем оподаткування банків у Німеччині та Україні показало, що стабільність та прозорість податкового законодавства є ключовими факторами успіху банківського сектору. Для підвищення конкурентоспроможності українських банків необхідно реформувати податкову систему, зменшити податкове навантаження та забезпечити стабільність законодавства.

У загальному, оподаткування банків є складним та важливим питанням у кожній країні світу. Важливо забезпечити прозорість та стабільність системи оподаткування, знизити податковий тягар для бізнесу та створити сприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності. Отже, результати дослідження можуть бути використані як підґрунтя для подальших реформ у сфері оподаткування банків в Україні та сприяти збільшенню стабільності та ефективності фінансового сектору країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: за станом на 1 квітня 2024 р. Верховна Рада України. Офіц. вид. Офіційний Вісник України. 2010. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення: 15.03.2024).
2. Кравченко Н. Г. Національні банківські резервні системи: порівняльний аспект. *Наукові записки*. 2008. Т. 77. С. 76–78.
3. Кравченко Н. Г. Банківські резерви: економічна суть та правова природа. *Наукові записки*. 2006. Т. 53. С. 148–155.
4. Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: за станом на 1 квіт. 2023 р. Постанова Національного банку України. 2014 . № 806. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
5. Про банки і банківську діяльність: Закон України: за станом на 27 квіт. 2024 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2000 . № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Дата звернення: 15.03.2024).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків: Закон України: за станом на 1 січ. 2024 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2009. № 1617-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1617-17#Text> (дата звернення: 15.03.2024).
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році: Закон України: за станом на 01 січ. 2019 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 2245-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-19#Text> (дата звернення: 15.03.2024).

8. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків: Закон України: за станом на 21 лист. 2023 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 3474-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3474-20#Text> (дата звернення: 15.03.2024).

9. Besteuerungsprinzipien: Definition, Ziele | StudySmarter. *StudySmarter*. URL: <https://www.studysmarter.de/schule/wirtschaft/volkswirtschaftslehre/besteuerungsprinzipien/> (date of access: 11.04.2024).

10. Farwick W. D. L.-O. Besteuerung der Gesellschafter einer KGaA. *NWB Datenbank*. URL: <https://datenbank.nwb.de/Dokument/998522/> (date of access: 25.04.2024).

11. Körperschaftsteuergesetz: Gesetz of 15.10.2002 no. BGBl. I S. 4144: as of 28 March 2024 (date of access: 25.04.2024).

12. Dötsch/Pung/Möhlenbrock. Die Körperschaftsteuer, Rechtsfolgen des § 8b Abs 7 KStG https://www.haufe.de/steuern/haufe-steuer-office-excellence/doetschpungmoehlenbrock-dpm-die-koerperschaftsteuer-95-rechtsfolgen-des-8b-abs7-kstg_idesk_PI25844_HI9678731.html (date of access: 25.04.2024).

13. Kessler/Kröner/Köhler. § 3 Laufende Besteuerung. Konzernsteuerrecht. 3rd ed. 2018. P. 53–55.

14. Gewerbesteuerengesetz: Gesetz of 15.10.2002 no. BGBl. I S. 4167: as of 28 March 2024. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gewstg/index.html#BJNR009790936BJNE002615301> (date of access: 25.04.2024).

15. Richtlinie 2006/112/EG des Rates über das gemeinsame Mehrwertsteuersystem: Richtlinie of 28.11.2006. URL: <https://datenbank.nwb.de/Dokument/251304/> (date of access: 25.04.2024).

16. Umsatzsteuergesetz: Gesetz of 21.02.2005 no. BGBl. I S. 386: as of 01 April 2024. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/ustg_1980/index.html#BJNR119530979BJNE003422123 (date of access: 26.04.2024).

17. Schmidt C. Der ‚Bankenschlüssel‘: Zum eingeschränkten Vorsteuerabzug bei Finanzdienstleistungsunternehmen in Deutschland. Konstanz, 2001. 11 p.
18. Einkommensteuergesetz: Gesetz of 08.10.2009 no. BGBI. I S. 3366: as of 27 March 2024. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/estg/index.html> (date of access: 26.04.2024).
19. Hausen C. Crashkurs Lohn und Gehalt. München. *Haufe*, 2023. URL: <https://doi.org/10.34157/978-3-648-16867-7> (date of access: 27.04.2024).
20. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 01.05.2024).
21. Opendatabot. Майже половину від прибутку банки мають сплатити як податок за 2023 рік. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/banks-2023> (дата звернення: 01.05.2024).
22. ПриватБанк. Результати ПриватБанку для держави. URL: <https://privatbank.ua/news/2024/1/24/2127> (дата звернення: 02.05.2024).
23. Ощадбанк. Результати Ощадбанку за 2023 рік. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/rezultati-osadbanku-za-2023-rik-12-mlrd-grn-operacijnogo-pributku-95-mlrd-grn-pributku-do-opodatкування-i-47-mlrd-grn-podatku-na-pributok> (дата звернення: 02.05.2024).
24. Raiffeisen Bank. 4,8 млрд грн чистого прибутку та 6,6 млрд грн податків і зборів задекларував Райффайзен Банк за 2023 рік | Райффайзен Банк. URL: <https://raiffeisen.ua/news/rezultati-roku-2005> (дата звернення: 02.05.2024).
25. Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк». Річний звіт за 2023 р. С. 187
26. Kreditinstitute - Anzahl der Banken und Sparkassen bis 2022 | Statista. Statista. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/36315/umfrage/anzahl-der-kreditinstitute-in-deutschland-seit-2003/> (date of access: 03.05.2024).
27. Bankengruppen - Marktanteile an Bilanzsumme der deutschen Bankenbranche 2023. Statista. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/166006/umfrage/marktanteile-der-bankengruppen-in-deutschland/> (date of access: 03.05.2024).

28. Banken nach Bilanzsumme 2023. Statista. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1949/umfrage/top-20-der-deutschen-banken/> (date of access: 05.05.2024).
29. Banken in Deutschland - Gewinn bzw. Verlust bis 2022. Statista. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/242860/umfrage/gewinn-und-verlust-der-banken-in-deutschland/> (date of access: 05.05.2024).
30. Deutsche Bank. Geschäftsbericht 2023. Frankfurt am Main, 2024. 570 p.
31. Економічна правда, Вінокуров Я. Надподатки на надприбутки: чому держава оподатковує банки “заднім числом” і що це змінить?. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/11/22/706863/#5> (дата звернення: 03.05.2024).
32. Сербина О.Г. Вплив оподаткування на дохідність і напрями розвитку банківської діяльності. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. вип. 20.4. С. 262-268

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Баланс «ПриватБанку» станом на 31 грудня 2023 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
<i>У мільйонах українських гривень</i>			
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 008	540 596
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		595 162	482 807
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		84 846	57 789
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 008	540 596

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Таблиця А.2 – Звіт про прибуток та збиток «ПриватБанку» станом на 31 грудня 2023 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 238	43 686
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 614	38 905
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 616)	(3 768)
Чистий процентний дохід		59 622	39 918
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		55 034	24 522
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(1 076)	(7 760)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 552)	(10 096)
Амортизаційні витрати	11	(2 175)	(1 970)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 946)	(10 473)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 140)	(9 588)
Інші доходи	24	2 173	2 815
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		72 766	34 672
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 001)	(4 474)
Прибуток за рік		37 765	30 198

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Таблица Б.1 – Баланс «DeutscheBank» станом на 31 грудня 2023 року

Aktivseite in Mio. €			31.12.2023	31.12.2022
Barreserve				
a) Kassenbestand			1.345	1.793
b) Guthaben bei Zentralnotenbanken			76.287	67.159
darunter: bei der Deutschen Bundesbank	5.150			4.969
			77.632	68.952
Schuldtitle öffentlicher Stellen und Wechsel, die zur Refinanzierung bei Zentralnotenbanken zugelassen sind				
a) Schatzwechsel und unverzinsliche Schatzanweisungen sowie ähnliche Schuldtitle öffentlicher Stellen			642	636
darunter: bei der Deutschen Bundesbank refinanzierbar	128			340
b) Wechsel			13	17
			656	653
Forderungen an Kreditinstitute				
a) Hypothekendarlehen			61	61
b) Kommunalkredite			22	59
c) andere Forderungen			175.297	172.761
darunter: täglich fällig gegen Beleihung von Wertpapieren	92.911			172.881
	8.742			108.372
			175.379	6.479
Forderungen an Kunden				
a) Hypothekendarlehen			99.211	97.740
b) Kommunalkredite			3.544	4.545
c) andere Forderungen			333.189	351.477
darunter: gegen Beleihung von Wertpapieren	13.803			453.762
			435.943	13.984
Schuldverschreibungen und andere festverzinsliche Wertpapiere				
a) Geldmarktpapiere				
aa) von öffentlichen Emittenten		935		174
darunter: beleihbar bei der Deutschen Bundesbank	0			0
ab) von anderen Emittenten		0		0
darunter: beleihbar bei der Deutschen Bundesbank	0			0
		935		174
b) Anleihen und Schuldverschreibungen				
ba) von öffentlichen Emittenten		37.304		37.626
darunter: beleihbar bei der Deutschen Bundesbank	14.665			9.613
bb) von anderen Emittenten		32.955		32.674
darunter: beleihbar bei der Deutschen Bundesbank	23.811			23.908
		70.259		70.300
c) Eigene Schuldverschreibungen			228	0
Nennbetrag	292			0
			71.422	70.474
Aktien und andere nicht festverzinsliche Wertpapiere			302	438
Handelsbestand			247.596	234.670
Beteiligungen			206	153
darunter: an Kreditinstituten	11			11
an Finanzdienstleistungsinstituten	57			46
Anteile an verbundenen Unternehmen			29.282	30.774
darunter: an Kreditinstituten	4.914			5.510
an Finanzdienstleistungsinstituten	523			219
Treuhandvermögen			3.491	2.804
darunter: Treuhandkredite	313			387
Immaterielle Anlagewerte				
a) Selbst geschaffene gewerbliche Schutzrechte und ähnliche Rechte und Werte			3.151	2.884
b) entgeltlich erworbene Konzessionen, gewerbliche Schutzrechte und ähnliche Rechte und Werte sowie Lizenzen an solchen Rechten und Werten			240	331
c) Geschäfts- oder Firmenwert			12	14
d) geleistete Anzahlungen			0	0
			3.404	3.230
Sachanlagen			1.618	1.402
Sonstige Vermögensgegenstände			5.610	5.844
Rechnungsabgrenzungsposten				
a) aus dem Emissions- und Darlehensgeschäft			69	12
b) andere			919	924
			988	936
Aktive latente Steuern			6.698	5.366
Aktiver Unterschiedsbetrag aus der Vermögensverrechnung			5	5
Summe der Aktiva			1.060.231	1.052.343

Aktivseite in Mio. €			31.12.2023	31.12.2022
Passivseite in Mio. €			31.12.2023	31.12.2022
Verbindlichkeiten gegenüber Kreditinstituten				
a)	begebene Hypotheken-Namenspfandbriefe		60	125
b)	begebene öffentliche Namenspfandbriefe		0	0
c)	andere Verbindlichkeiten		145.182	148.430
	darunter: täglich fällig	69.256		145.242
	gemischt gedeckte Namensschuldverschreibungen lt. DSLBÜmwG	114		63.499
Verbindlichkeiten gegenüber Kunden				
a)	begebene Hypotheken-Namenspfandbriefe		2.056	2.131
b)	begebene öffentliche Namenspfandbriefe		90	93
c)	Spareinlagen			
ca)	mit vereinbarter Kündigungsfrist von drei Monaten	41.374		56.816
cb)	mit vereinbarter Kündigungsfrist von mehr als drei Monaten	22.909		2.818
d)	andere Verbindlichkeiten		64.284	59.634
	darunter: täglich fällig	304.406		451.283
	gemischt gedeckte Namensschuldverschreibungen lt. DSLBÜmwG	1.983		517.713
				525.304
				345.035
				2.210
Verbriefte Verbindlichkeiten				
a)	begebene Schuldverschreibungen			
aa)	Hypothekenspfandbriefe	10.956		8.809
ab)	öffentliche Pfandbriefe	0		0
ac)	sonstige Schuldverschreibungen	74.630		75.035
			85.587	83.843
b)	andere verbrieftete Verbindlichkeiten		6.545	3.246
	darunter: Geldmarktpapiere	5.930		92.132
	eigene Akzepte und Solawechsel im Umlauf	129		87.090
				2.726
				40
Handelsbestand				
			191.329	178.394
Treuhandverbindlichkeiten				
darunter: Treuhandkredite			3.491	2.804
				387
Sonstige Verbindlichkeiten				
			34.407	37.337
Rechnungsabgrenzungsposten				
a)	aus dem Emissions- und Darlehensgeschäft		412	497
b)	andere		526	533
			938	1.030
Rückstellungen				
a)	Rückstellungen für Pensionen und ähnliche Verpflichtungen		1.991	2.241
b)	Steuerrückstellungen		633	458
c)	andere Rückstellungen		4.477	4.759
			7.100	7.457
Nachrangige Verbindlichkeiten				
			12.454	12.761
Genussrechtskapital				
darunter: vor Ablauf von 2 Jahren fällig			20	30
			0	10
Instrumente des zusätzlichen aufsichtsrechtlichen Kernkapitals				
			8.910	9.013
Fonds für allgemeine Bankrisiken				
davon: Sonderposten nach § 340e Absatz 4 HGB			2.944	2.944
			1.476	1.476
Eigenkapital				
a)	gezeichnetes Kapital	5.223		5.291
	abzüglich rechnerischer Wert der eigenen Anteile	123		74
			5.100	5.217
	bedingtes Kapital 0 Mio. € (31.12.2022: 0 Mio. €)			
b)	Kapitalrücklage		20.940	20.940
c)	Gewinnrücklagen			
ca)	gesetzliche Rücklage	13		13
cd)	andere Gewinnrücklagen	14.043		9.887
			14.056	9.900
d)	Bilanzgewinn / Bilanzverlust		3.458	3.569
			43.552	39.625
Summe der Passiva				
			1.060.231	1.052.343

Таблиця Б.2 – Звіт про прибуток та збиток «DeutscheBank» станом на 31 грудня 2023 року

in Mio. €		2023	2022
Zinserträge aus			
a) Kredit- und Geldmarktgeschäften	54.849		22.141
davon negative Zinserträge aus Kredit- und Geldmarktgeschäften	30		471
b) festverzinslichen Wertpapieren und Schuldbuchforderungen	2.954		1.770
		57.802	23.911
Zinsaufwendungen		49.811	15.550
davon negative Zinsaufwendungen		76	1.123
		7.991	8.361
Laufende Erträge aus			
a) Aktien und anderen nicht festverzinslichen Wertpapieren		74	246
b) Beteiligungen		9	16
c) Anteilen an verbundenen Unternehmen		1.245	1.147
		1.328	1.409
Erträge aus Gewinngemeinschaften, Gewinnabführungs- oder Teilgewinnabführungsverträgen		1.137	431
Provisionserträge		8.109	8.767
Provisionsaufwendungen		1.886	2.672
		6.224	6.095
Nettoertrag des Handelsbestands		4.762	2.898
davon Ergebnis aus der Auflösung des Sonderpostens nach § 340e Absatz 4 HGB		0	0
Sonstige betriebliche Erträge		6.108	7.176
Allgemeine Verwaltungsaufwendungen			
a) Personalaufwand			
aa) Löhne und Gehälter	4.997		4.687
ab) Soziale Abgaben und Aufwendungen für Altersversorgung und für Unterstützung	1.283		2.032
		6.281	6.720
darunter: für Altersversorgung 534 Mio. € (2022: 1310 Mio. €)			
b) andere Verwaltungsaufwendungen		8.930	8.640
		15.210	15.359
Abschreibungen und Wertberichtigungen auf immaterielle Anlagewerte und Sachanlagen		1.283	1.241
Sonstige betriebliche Aufwendungen		5.179	8.484
Abschreibungen und Wertberichtigungen auf Forderungen und bestimmte Wertpapiere sowie Zuführungen zu Rückstellungen im Kreditgeschäft		514	1.596
Abschreibungen und Wertberichtigungen auf Beteiligungen, Anteile an verbundenen Unternehmen und wie Anlagevermögen behandelte Wertpapiere		740	0
Erträge aus Zuschreibungen zu Beteiligungen, Anteile an verbundenen Unternehmen und wie Anlagevermögen behandelte Wertpapiere		0	4.189
Aufwendungen aus Verlustübernahme		113	281
Entnahmen aus/Einstellungen (-) in Fonds für allgemeine Bankrisiken		0	0
Ergebnis der normalen Geschäftstätigkeit		4.511	3.599
Außerordentliche Erträge		1	114
Außerordentliche Aufwendungen		158	19
Außerordentliches Ergebnis		-157	95
Steuern vom Einkommen und vom Ertrag		-736	-1.895
darunter: latenter Steuerertrag 1375 Mio. € (2022: latenter Steuerertrag 2040 Mio. €)			
Sonstige Steuern, soweit nicht unter „Sonstige betriebliche Aufwendungen“ ausgewiesen		90	83
		-646	-1.813
Jahresüberschuss/Jahresfehlbetrag		4.999	5.506
Gewinnvortrag aus dem Vorjahr		459	562
		5.458	6.069
Entnahmen aus der Kapitalrücklage		0	0
Einstellungen in Gewinnrücklagen			
- in andere Gewinnrücklagen		2.000	2.500
		2.000	2.500
Bilanzgewinn		3.458	3.569